
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński na lata 2021-2026

**GMINA MIASTO I GMINA RADZYŃ CHEŁMIŃSKI
POWIAT GRUDZIĄDZKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO - POMORSKIE**

ZAMAWIAJĄCY	MIEJSKO - GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RADZYNIU CHEŁMIŃSKIM
WYKONAWCA OPRACOWANIA	WESTMOR CONSULTING

RADZYŃ CHEŁMIŃSKI 2021 R.

Opracowanie:

Westmor Consulting

Urszula Wódkowska

ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek

Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Autorzy:

Karolina Drzewiecka – Kierownik Projektu

Joanna Kaszubska – Konsultant

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	4
2. Metodologia opracowania Strategii.....	12
3. Diagnoza sytuacji społecznej.....	13
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej.....	13
3.1.1. Charakterystyka ogólna Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński.....	13
3.1.2. Demografia.....	14
3.1.3. Rynek pracy	16
3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa.....	19
3.1.5. Ochrona zdrowia	20
3.1.6. Edukacja	21
3.1.7. Kultura i sport	24
3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego.....	26
3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	36
3.2. Problemy społeczne występujące na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński	37
3.2.1. Bezrobocie	38
3.2.2. Ubóstwo	41
3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych	42
3.2.4. Problemy osób starszych.....	46
3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.....	47
3.2.6. Uzależnienia.....	58
3.2.7. Bezdomność.....	61
3.2.8. Przemoc w rodzinie	62
3.2.9. Przestępczość	65
3.3. Wyniki badania ankietowego.....	66
3.4. Analiza SWOT	77
4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią	79
4.1. Prognoza demograficzna	79
4.2. Prognoza zmian	80
5. Wizja rozwoju społecznego i cele strategiczne	82
6. Kierunki niezbędnych działań	83
7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe	85
8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii.....	86
9. Wnioski i podsumowanie	90
10. Spis tabel i wykresów, rysunków	92

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński. Jest narzędziem materializacji lokalnej polityki społecznej. Zobowiązanie sporządzenia dokumentu wynika z art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), w którym zostało napisane: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

W Strategii wskazano obszary problemowe, cele i kierunki działań. Osiągnięcie wyznaczonych celów i rezultatów podlegać będzie stałemu monitoringowi i okresowej ewaluacji. Planowanie strategiczne zakłada myślenie długofalowe, skupione na dążeniu do realizacji określonego celu działań. W obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to przede wszystkim integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej w społeczności lokalnej.

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej w następujących dziedzinach:

1. Bezrobocie,
2. Ubóstwo,
3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych,
4. Problemy osób starszych,
5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego,
6. Uzależnienia,
7. Bezdomność,
8. Przemoc w rodzinie,
9. Przemoc.

Wskazane dziedziny nie mają charakteru rozłącznego – cechą charakterystyczną są wzajemne powiązania, zarówno w odniesieniu do obszaru funkcjonalnego, jak i na płaszczyźnie podmiotowej.

Zgodnie z art. 16b, ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.), strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera przede wszystkim:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - celów strategicznych projektowanych zmian,
 - kierunków niezbędnych działań,
 - sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - wskaźników realizacji działań.

Akty prawne regulujące opracowanie i wykonanie strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowią również:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1409 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 685);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2133 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1057);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1348);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 111);
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2019 r. poz. 2407);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2020 poz. 426 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 176);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2085);
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 38);
- ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2020 r. poz. 35 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz.U. z 2019 r. poz. 1472);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1666 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359);
- ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 291 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 266 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 256 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r. poz. 217);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 305);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 611 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz.U. z 2020 r. poz. 508 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1398 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2018 r. poz. 969);
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 295 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 7 września 1991 r. systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327 z późn. zm.);
- uchwała nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019-2023 (M.P. 2018 poz. 1007);
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2020 r. poz. 1329);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. z 2018 r. poz. 1061);
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz.U. z 2020 r. poz. 833 z późn. zm.).

Różnorodność problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Głównym celem strategii rozwiązywania problemów społecznych jest pogłębianie i rozwój form pracy socjalnej, kooperacja z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problemami społecznymi oraz instytucjami funkcjonującymi w sferze polityki społecznej. Świadomość przenikania się perspektyw problemowych wskazuje, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni przedstawiciele społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej Miasta i Gminy Radzyń - Chełmiński.

Przy rozwiązywaniu problemów społecznych należy położyć nacisk na wykorzystanie dostępnych instrumentów o charakterze innowacyjnym i aktywizującym, w tym z zakresu ekonomii społecznej. Aby można było mówić o angażowaniu członków społeczności lokalnej w proces strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, ich udział musi zostać uwzględniony na każdym etapie planowania strategicznego – począwszy od wyboru kierunków priorytetowych, a skończywszy na opracowaniu planu wdrażania i monitorowania Strategii.

Skuteczna strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierunkowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które metodycznie stosowane pozwalają na efektywne działanie, urzeczywistniając jednocześnie sukces podejmowanych przedsięwzięć. Stanowią szansę na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze instytucjonalnej i społecznej na rzecz kształtowania ładu społecznego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński na lata 2021-2026 jest wieloletnim dokumentem programowym, stanowiącym

niebagatelne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jego mieszkańców, zwłaszcza grup społecznych, którym grozi izolacja społeczna.

POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYŻSZEGO SZCZEBLA

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jednym ze sposobów realizacji strategii rozwoju gminy i dokumentem wdrażającym politykę lokalną, a w wyniku tego dokumentem wypełniającym politykę regionalną i krajową. Konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów, co ma na celu uspołnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji strategii z programami szerszego zasięgu jak i programami konstruowanymi w jej ramach. W praktyce oznacza to, że długo i średniookresowe programy operacyjne i strategiczne na poziomie krajowym są planami wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie Unii Europejskiej. Z kolei na poziomie lokalnym programy operacyjne i strategię rozwoju stanowią głównie długo i średniookresowe plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Zachowanie spójności niesie ze sobą również korzyści związane z możliwością aplikowania o środki pomocowe z funduszy UE.

Poniżej ukazano sprzężenie niniejszego dokumentu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, włączając te, które wydaje Unia Europejska.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

Na poziomie krajowym przedmiotowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020”. Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030”.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 to dokument mający na celu przede wszystkim poprawę jakości życia obywateli. Ukazuje on główne tendencje, wyzwania i schematy rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, a także kierunki zagospodarowania przestrzennego państwa. Powyższy dokument wyznaczył trzy strategiczne obszary, w których powinien odbywać się rozwój Polski:

— Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

- Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna,
 - Polska Cyfrowa,
 - Kapitał ludzki,
 - Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko,
- Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:
- Rozwój regionalny,
 - Transport,
- Obszar efektywności i sprawności państwa:
- Kapitał społeczny,
 - Sprawne państwo.

Realizacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński na lata 2021-2026* umożliwi wsparcie mieszkańców miasta i gminy, a co za tym idzie, wpłynie pozytywnie na przyrost i efektywność kapitału społecznego.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej została opracowana z powodu przystąpienia Polski do realizacji drugiego zadania ze Strategii Lizbońskiej UE, stawiającego na unowocześnienie europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi i pokonywanie izolacji społecznej. Państwo powinno tworzyć warunki kształtowania kapitału społecznego poprzez spójną politykę. Niekorzystne warunki ekonomiczne, dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność, choroby, uzależnienia prowadzą do marginalizacji społecznej. Wdrożenie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński na lata 2021-2026*, umożliwi realizację koncepcji Narodowej Strategii Integracji Społecznej.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Strategia przyjęta została Uchwałą Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. (M.P. 2020 poz. 1060).

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. W dokumencie wyznaczono następujące trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne,
2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich,
3. Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne.

Działania skierowane do mieszkańców miasta i gminy Radzyń Chełmiński, w szczególności beneficjentów Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim,

będą miały wpływ na osiągnięcie wyżej wymienionych założeń, a zwłaszcza na zwiększenie aktywności i wzrost poziomu umiejętności wspomagających rozwój kapitału społecznego.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+

Dokument przyjęty został Uchwałą Nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.

W Strategii ustanowiono następujący cel nadrzędny: „Jakość życia typowa dla wysoko rozwiniętych regionów europejskich”.

W powyższej Strategii sformułowano pięć następujących celów głównym rozwoju województwa:

1. Skuteczna edukacja,
2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo,
3. Konkurencyjna gospodarka,
4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko,
5. Spójne i bezpieczne województwo.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński na lata 2021-2026 przyczyni się do realizacji celu głównego 2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo, w ramach którego określono takie cele operacyjne jak:

- Aktywność społeczna i rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
- Rozwój wrażliwy społecznie,
- Zdrowie,
- Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe,
- Sport i aktywność fizyczna.

oraz do realizacji celu głównego 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko, w ramach którego wyznaczono taki cel operacyjny jak:

- Infrastruktura rozwoju społecznego.

Wyżej wymienione założenia uwzględnione zostały również w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński*. Wspólnie dokumenty te przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców i rozwoju społecznego.

Strategia Rozwoju Powiatu Grudziądzkiego na lata 2014-2024

Strategia Rozwoju Powiatu przyjęta została Uchwałą Nr XXV/22/2014 Rady Powiatu Grudziądzkiego z dnia 29 września 2014 r.

W dokumencie wyznaczono jako trzy priorytety i cele strategiczne:

- Priorytet 1. Środowisko, ład przestrzenny i infrastruktura techniczna:
 - Cel strategiczny 1: Poprawa jakości zagospodarowania Powiatu w zakresie infrastruktury technicznej i środowiska naturalnego;
- Priorytet 2. Gospodarka:
 - Cel strategiczny 2: Dobrze rozwinięta i konkurencyjna gospodarka Powiatu Grudziądzkiego;
- Priorytet 3. Społeczeństwo:
 - Cel strategiczny 3: Poprawa standardów życia mieszkańców Powiatu Grudziądzkiego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński wpisuje się w realizację celu strategicznego 3 oraz sformułowanych w jego ramach celów operacyjnych:

- Aktywizacja społeczno – gospodarcza mieszkańców powiatu;
- Rozwój systemu edukacji szkolnej i przedszkolnej;
- Podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców powiatu;
- Zapewnienie wysokiej jakości opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

Wobec powyższego dokumenty są ze sobą zgodne.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński

Strategia została przyjęta uchwałą nr XXII/195/17 Rady Miejskiej Radzyna Chełmińskiego z dnia 7 lutego w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia strategii.

Cel strategiczny brzmi: Harmonijny Rozwój Gminy.

Został on doprecyzowany celami cząstkowymi:

- Nowoczesna infrastruktura techniczna,
- Rozwinięte rolnictwo,
- Aktywne i bezpieczne społeczeństwo,
- Wykorzystane walory turystyczne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński wpisuje się w realizację celu cząstkowego: Aktywne i bezpieczne społeczeństwo, w ramach którego sformułowano jako środki do jego realizacji: rozwinięta baza kulturalno – oświatowa i sportowa, wrażliwość społeczeństwa na patologie, zapewnienie potrzeb osób niepełnosprawnych, działalności organizacji pozarządowych. Przedmiotowa Strategia

również ma na celu zapewnienie poprawy sytuacji życia mieszkańców na terenie miasta i gminy oraz ich wsparcie i pomoc przy rozwiązywaniu problemów społecznych.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński na lata 2016 - 2023

Lokalny Program Rewitalizacji przyjęty został Uchwałą Nr VII/69/2019 Rady Miejskiej Radzyna Chełmińskiego z dnia 22 marca 2019 roku.

Cel rewitalizacji brzmi: Ożywienie społeczne i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na terenie Osiedla Stare Miasto, sołectwa Czeczewo oraz miejscowości Gawłowice i Zielnowo.

Dla jego realizacji sformułowano dwa kierunki działań:

- Aktywizacja, animacja i integracja mieszkańców;
- Poprawa i rozwój przestrzeni oraz infrastruktury społecznej i technicznej służącej mieszkańcom.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński wpisuje się w kierunek: Aktywizacja, animacja i integracja mieszkańców, w ramach którego wyznaczono następujące przedsięwzięcia: Działania na rzecz włączenia społecznego osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz Zapewnienie dostępu do dobrej jakości usług społecznych i edukacyjnych. W niniejszej Strategii również zaplanowano wsparcie przyczyniające się do ich realizacji i poprawy jakości życia społecznego mieszkańców oraz ich aktywizację społeczną.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński na lata 2021-2026 została podzielona na trzy zasadnicze części.

Pierwsza część – rozdział 3 – ukazuje charakterystykę sytuacji społecznej miasta i gminy Radzyń Chełmiński. Zbadano strukturę demograficzną, stan gospodarki oraz sytuację na rynku pracy. Przedstawiono także dostępne dla mieszkańców usługi społeczne, czyli: pomoc społeczną, edukację i ochronę zdrowia.

Analizy dokonano w oparciu o:

- informacje z Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim (w tym ankieta, sprawozdania, oceny zasobów, realizowane programy),
- informacje z Posterunku Policji w Radzynie Chełmińskim
- informacje z Powiatowego Urzędu Pracy w Grudziądzu,
- dane Głównego Urzędu Statystycznego,

— dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Miasta i Gminy.

W pierwszej części ukazano także rezultaty przeprowadzonego badania ankietowego, którego celem było rozpoznanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców. Charakterystykę sytuacji społecznej reasumuje analiza SWOT – analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

Część drugą – rozdział 4 – stanowi prognoza zmian problemów społecznych wskazanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 główne części:

- prognozę demograficzną sporządzoną w oparciu o Prognozę dla gmin na lata 2017-2030 opracowaną przez GUS;
- prognozę zmian problemów społecznych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w wyniku realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński *na lata 2021-2026* oraz zadań w zakresie pomocy społecznej, które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów.

Prognoza stanowi fundament do określania celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia – rozdziały 5-8 to określenie celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zmniejszenia negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński. Ukazano w niej również sposób realizacji *Strategii* oraz określono możliwe wskaźniki monitorowania wykonania planowanych działań.

3. Diagnoza sytuacji społecznej

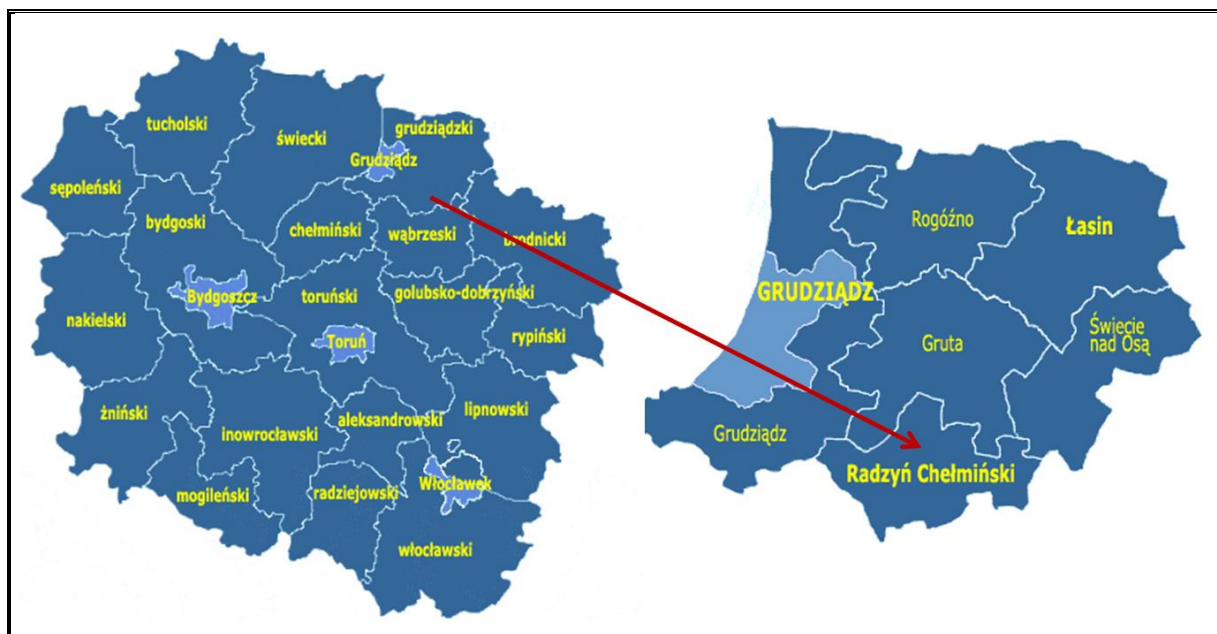
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński

Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński jest gminą miejsko - wiejską, położoną w powiecie grudziądzkim, w województwie kujawsko - pomorskim. Jednostka oddalona jest ok. 20 km na wschód od Grudziądza. Powierzchnia Miasta i Gminy wynosi 90,7 km². Jednostka podzielona jest ona na 17 jednostek pomocniczych, tj. 15 sołectw i 2 osiedla.

Podstawę komunikacji na obszarze gminy stanowią trzy drogi wojewódzkie nr 543, 534 oraz 538. Sieć dróg uzupełniają 16 dróg powiatowych oraz 56 dróg gminnych.

Rysunek 1. Położenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński na tle województwa kujawsko - pomorskiego i powiatu grudziądzkiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://gminy.pl>

Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński graniczy z gminą:

- Grudziądz (powiat grudziądzki, woj. kujawsko - pomorskie),
- Gruta (powiat grudziądzki, woj. kujawsko - pomorskie),
- Świecie n/Osą (powiat grudziądzki, woj. kujawsko - pomorskie),
- Książki (powiat wąbrzeski, woj. kujawsko - pomorskie),
- Ryńsk (powiat wąbrzeski, woj. kujawsko - pomorskie),
- Płużnica (powiat wąbrzeski, woj. kujawsko - pomorskie).

3.1.2. Demografia

LICZEBNOŚĆ MIASTA I GMINY

Zgodnie z danymi GUS miasto i gminę Radzyń Chełmiński w roku 2019 zamieszkiwały 4 638 osoby, z czego liczba kobiet wyniosła 2 321 osób, tj. 50,04%, a liczba mężczyzn 2 317 osób, tj. 49,96%. Na przestrzeni analizowanych lat (2015-2019) liczba mieszkańców zanotowała spadek o 165 osób, tj. o 3,44%.

Tabela 1. Liczba mieszkańców na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński i z podziałem na płeć w latach 2015-2019

Wyszczególnienie		Jednostka miary	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem		Osoba	4 803	4 735	4 696	4 683	4 638
w tym:	Kobiety	Osoba	2 394	2 360	2 341	2 335	2 321
		%	49,84%	49,84%	49,85%	49,86%	50,04%
	Mężczyźni	Osoba	2 409	2 375	2 355	2 348	2 317
		%	50,16%	50,16%	50,15%	50,14%	49,96%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni lat 2015-2019 spadła o 138 osób, tj. 13,57%, ludność w wieku produkcyjnym zmniejszyła się o 104 osoby, tj. 3,42%, a ludność w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 77 osób, tj. 10,31%. W 2019 r. w grupie ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym przeważała liczba mężczyzn nad liczbą kobiet, a w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym to liczba kobiet przeważała nad liczbą mężczyzn. Szczegóły zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 2. Liczba ludności na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019 wg grup ekonomicznych

Wyszczególnienie		Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ogółem	Osoba	1 017	964	933	904	879
	Kobiety		485	460	447	440	427
	Mężczyźni		532	504	486	464	452
Ludność w wieku produkcyjnym	Ogółem	Osoba	3 039	3 017	2 988	2 978	2 935
	Kobiety		1 396	1 379	1 365	1 353	1 334
	Mężczyźni		1 643	1 638	1 623	1 625	1 601
Ludność w wieku poprodukcyjnym	Ogółem	Osoba	747	754	775	801	824
	Kobiety		513	521	529	542	560
	Mężczyźni		234	233	246	259	264

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a także wzrost udziału liczby osób w wieku poprodukcyjnym świadczą negatywnie o sytuacji demograficznej na terenie miasta i gminy. Zaobserwować można proces starzenia się społeczeństwa. Wzrost liczby osób starszych wiąże się z koniecznością zaspokojenia rosnących potrzeb tej grupy społeczeństwa, głównie w zakresie opieki społeczno – socjalnej i zdrowotnej.

PRZYROST NATURALNY

W analizowanych latach 2015 – 2019 na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński, przyrost naturalny ulegał zmianom. W roku 2015, 2017 i 2018 odnotowano dodatni przyrost, natomiast w roku 2016 oraz 2019 ujemny. Ujemny przyrost naturalny świadczy o większej liczbie zgonów niż urodzeń żywych. Szczegółowe dane przyrostu naturalnego na terenie miasta i gminy przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 3. Przyrost naturalny na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia żywe	Osoba	52	35	47	48	47
Zgony ogółem	Osoba	49	49	45	44	49
Przyrost naturalny	Osoba	3	-14	2	4	-2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru. Analizując dane GUS dotyczące migracji wewnętrznej na obszarze miasta i gminy na przestrzeni lat 2015-2019 można zauważyć, że saldo migracji na terenie gminy przyjmowało wartości ujemne, co świadczy o większej liczbie osób, które się wymeldowały niż meldowały w danym roku.

Tabela 4. Migracje wewnętrzne na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Zameldowania	Osoba	44	52	43	38	45
Wymeldowania	Osoba	76	62	102	84	92
Saldo migracji	Osoba	-32	-10	-59	-46	-47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.1.3. Rynek pracy

Według danych GUS na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w roku 2019 zarejestrowanych było 436 podmiotów gospodarczych, z czego 414, tj. 94,95% funkcjonowało w sektorze prywatnym. Liczba podmiotów gospodarczych ogółem od roku 2015 wzrosła o 34 działalności tj. o 8,46%. Strukturę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie miasta i gminy, zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym prezentuje tabela poniżej.

Tabela 5. Struktura działalności gospodarczej według sektorów na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Podmioty gospodarki narodowej						
Ogółem	402	400	401	412	413	436
Sektor publiczny						
Ogółem	26	26	26	25	21	22
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	5	5	5	4	4	5
Sektor prywatny						
Ogółem	376	374	375	387	392	414
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	250	253	251	263	261	275
Spółki handlowe	64	59	59	57	54	58
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	2	2	0	0
Spółdzielnie	5	5	5	3	3	3
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	14	13	14	14	14	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W sektorze prywatnym można zaobserwować przodowanie dwóch sekcji nad innymi. Jest to sekcja G powiązana z handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (98 podmiotów) oraz sekcja F związana z branżą budowlaną (70 podmiotów).

Natomiast działalność gospodarcza w sektorze publicznym na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w 2020 roku koncentrowała się głównie w sekcji L (Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości).

Ogółem największy wzrost w latach 2015-2020 odnotowały sekcja F (budownictwo), która zanotowała wzrost o 30 działalności (75,00%). Natomiast, największy spadek zanotowała sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) oraz Q (Opieka zdrowotna i pomoc społeczna), w której liczba podmiotów zmniejszyła się o 8 podmiotów.

Tabela 6. Podział i liczba podmiotów gospodarczych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński wg sekcji w latach 2015-2019

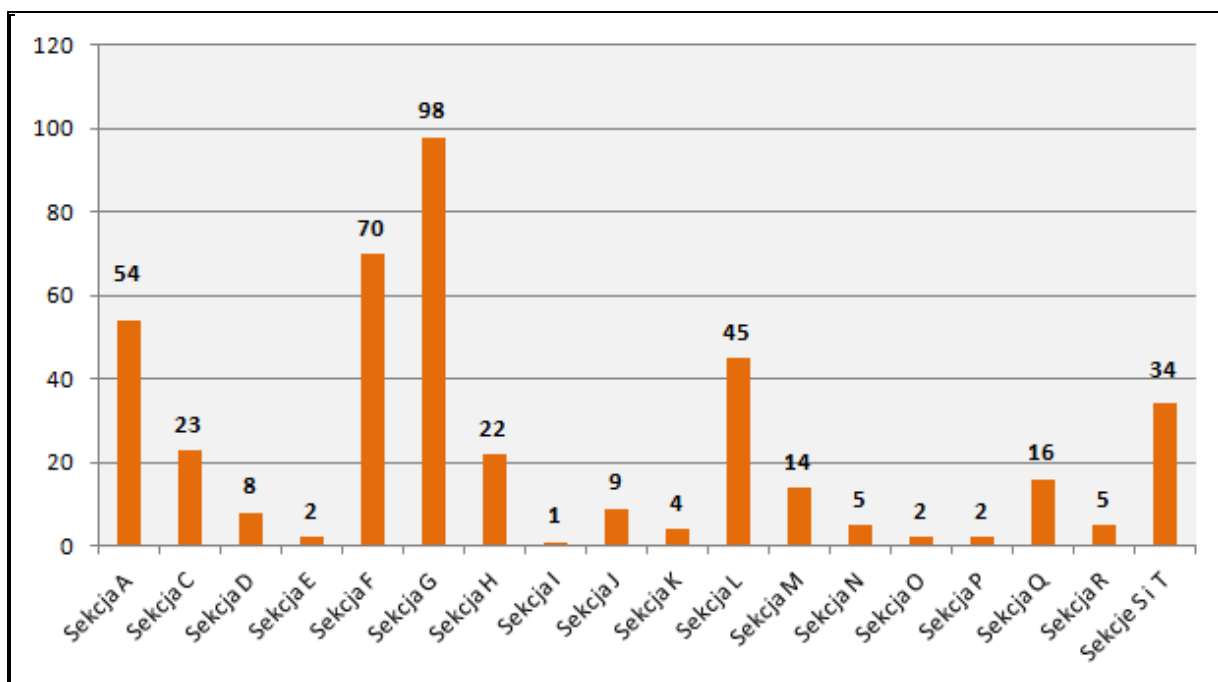
Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sektor publiczny							
Sekcja L	Podmiot	18	18	18	18	14	14
Sekcja O	Podmiot	2	2	2	2	2	2
Sekcja P	Podmiot	4	4	4	3	3	3
Sekcja Q	Podmiot	1	1	1	1	1	2
Sekcja R	Podmiot	1	1	1	1	1	1

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE MIASTA I GMINY RADZYŃ CHELMIŃSKI
NA LATA 2021-2026**

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sektor prywatny							
Sekcja A	Podmiot	57	48	49	45	49	54
Sekcja C	Podmiot	19	20	20	21	21	23
Sekcja D	Podmiot	15	14	14	14	8	8
Sekcja E	Podmiot	2	2	2	2	2	2
Sekcja F	Podmiot	40	48	52	60	60	70
Sekcja G	Podmiot	104	106	103	102	99	98
Sekcja H	Podmiot	16	20	19	20	26	22
Sekcja I	Podmiot	1	1	1	1	1	1
Sekcja J	Podmiot	3	3	4	6	8	9
Sekcja K	Podmiot	9	8	8	8	4	4
Sekcja L	Podmiot	30	30	32	34	42	45
Sekcja M	Podmiot	11	12	9	13	12	14
Sekcja N	Podmiot	7	7	7	5	4	5
Sekcja O	Podmiot	2	2	2	2	2	2
Sekcja P	Podmiot	1	1	2	2	2	2
Sekcja Q	Podmiot	25	21	21	18	16	16
Sekcja R	Podmiot	4	4	4	4	4	5
Sekcje S i T	Podmiot	30	27	26	30	32	34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 1. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w sektorze prywatnym w roku 2019 na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych GUS w 2019 roku na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński znajdowało się 1 469 mieszkań (wzrost o 33 szt., tj. 2,30% w stosunku do roku 2015) o łącznej powierzchni 112 673 m² (wzrost o 3 224,00 m², tj. 2,95% w stosunku do roku 2015). Liczba izb w tym samym roku wyniosła 5 629 i wzrosła w stosunku do roku 2015 o 131 szt., tj. 2,38%. Zauważany jest zatem rozwój mieszkalnictwa na terenie miasta i gminy na przestrzeni analizowanego okresu.

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Mieszkania	szt.	1 436	1 441	1 450	1 455	1 469
Izby	szt.	5 498	5 520	5 557	5 577	5 629
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	109 449	110 190	111 100	111 566	112 673

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zadaniem własnym Miasta i Gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osobom o niskich dochodach, nieposiadającym tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę mieszkań komunalnych, w tym mieszkań/lokalii socjalnych w latach 2015 – 2019. W analizowanych latach spadła liczba mieszkań komunalnych o 18,97%, w tym liczba mieszkań socjalnych spadła o 42,86%. Z informacji uzyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński wynika, iż liczba mieszkań socjalnych nie jest wystarczająca do zgłaszanego zapotrzebowania.

Tabela 8. Liczba mieszkań komunalnych i socjalnych w zasobie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba mieszkań komunalnych	szt.	58	59	52	50	47
w tym liczba mieszkań socjalnych	szt.	14	13	11	10	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny zasobów pomocy społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

3.1.5. Ochrona zdrowia

Ochrona zdrowia na terenie miasta i gminy odpowiada za sprawowanie opieki zdrowotnej nad mieszkańcami. Na obszarze analizowanej jednostki opiekę medyczną zapewnia: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radzynie Chełmińskim.

Dostęp do pozostałych usług medycznych i innych lekarzy specjalistów zapewniają placówki, znajdujące się na terenie Grudziądza.

Na terenie miasta i gminy funkcjonują dwie apteki w Radzynie Chełmińskim. W analizowanych latach 2015-2019, można zaobserwować wzrost udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej o 2 428 porad, tj. 18,29% oraz wzrost udzielonych porad lekarskich w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej o 1 919 porad, tj. 12,84%. Szczegółowe informacje przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 9. Opieka zdrowotna na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Podstawowa opieka zdrowotna	porady	13 278	7 805	15 105	15 006	15 706
Ambulatoryjna opieka zdrowotna	porady lekarskie	14 943	9 003	16 222	16 118	16 862
Apteki ogólnodostępne	ob.	1	2	2	3	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.1.6. Edukacja

Na terenie miasta i gminy funkcjonuje jedna placówka oświatowa, tj. Zespół Szkół w Radzynie Chełmińskim, w skład którego wchodzi Przedszkole Samorządowe oraz Szkoła Podstawowa.

Obiekt w Radzynie Chełmińskim składa się z dwóch budynków dydaktycznych, budynku administracyjno–dydaktycznego z kuchnią i stołówką, sali gimnastycznej oraz łącznika. Szkoła dysponuje pracownikami komputerowymi, centrami multimedialnymi w bibliotece, urządzeniami multimedialnymi oraz audiowizualnymi. Do dyspozycji uczniów są również komputery w świetlicy. Baza pomocy dydaktycznych jest dobra, lecz należy ją ciągle uzupełniać. Kadra pedagogiczna charakteryzuje się wysokimi kompetencjami i dużą dynamiką rozwoju zawodowego.

Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby uczniów uczęszczających do poszczególnych kategorii placówek oświatowych, funkcjonujących na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019. Na przestrzeni analizowanych lat liczba uczniów szkół podstawowych na terenie miasta i gminy wzrosła o 55 uczniów, tj. 15,49%, a liczba uczniów uczęszczających do gimnazjum spadała, na co wpływ miało wygaśnięcie szkół gimnazjalnych.

Tabela 10. Liczba uczniów na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Szkoła podstawowa	Osoba	355	348	382	428	410
Gimnazjum		219	209	132	62	- ¹

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Należy zaznaczyć, że powyższe zjawiska, tj. wzrost liczby uczniów szkół podstawowych oraz gwałtowny spadek liczby gimnazjalistów mają miejsce ze względu na uchwalenie ustawy dotyczącej wstrzymania procesu rekrutacji do gimnazjów. Zgodnie z Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2020 r., poz. 910 z późn. zm.) proces rekrutacji do gimnazjów został wstrzymany. Od 1 września 2017 r. rozpoczęło się „wygaszanie” szkół gimnazjalnych. W roku szkolnym 2017/2018 uczniowie, z rocznika 2016/2017, którzy ukończyli VI klasę szkoły podstawowej trafili do klasy VII. Ostatni rocznik objęty nauką w gimnazjach zakończył edukację gimnazjalną w roku szkolnym 2018/2019, w związku z czym 1 września 2019 roku gimnazja zostały zlikwidowane.

Stosunek osób uczących się w szkołach podstawowych i gimnazjalnych do całej populacji osób będących w wieku przypisanym danemu poziomowi kształcenia (wskaźnik skolaryzacji) w okresie 2015-2019 przedstawia poniższa tabela.

¹ Wygaśnięcie szkół gimnazjalnych

Tabela 11. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2015	2016	2017	2018	2019
Szkoły podstawowe	%	95,17	111,54	100,79	99,07	94,03
Gimnazja	%	117,11	119,43	121,10	112,73	- ²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat 2015-2019 dla szkół współczynnik skolaryzacji brutto na terenie miasta i gminy ulegał zmianom, a w 2019 roku kształtował się na poziomie poniżej 100%. Skolaryzacja poniżej 100% spowodowana jest tym, że część uczniów uczy się w placówkach oświatowych poza terenem miasta i gminy.

W poniższej tabeli przedstawiono średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego uzyskanego przez uczniów z terenu miasta i gminy oraz średnie wyniki dla powiatu grudziądzkiego i województwa kujawsko-pomorskiego.

Tabela 12. Średnie wyniki procentowe egzaminu gimnazjalnego [%] dla miasta i gminy Radzyń Chełmiński, powiatu grudziądzkiego oraz województwa kujawsko – pomorskiego

Wyszczególnienie		2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
		Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński			Powiat Grudziądzki			Województwo Kujawsko-Pomorskie		
Część Humanistyczna	J. polski	66	61	60	64	62	58	68	66	61
	Historia, wos	51	53	53	53	54	52	57	56	57
Część Matematyczno-Przyrodnicza	Część matematyczna	45	51	32	39	45	33	44	49	47
	Część przyrodnicza	48	51	42	48	51	44	50	53	40
Język angielski	Poziom podstawowy	56	58	56	53	56	56	64	65	65
	Poziom rozszerzony	39	40	41	36	44	40	46	49	49
Język niemiecki	Poziom podstawowy	51	53	57	64	55	49	68	46	45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku

² Wygaśnięcie szkół gimnazjalnych

Analizując wyniki egzaminów gimnazjalnych w latach 2017-2019 można zauważyć, że:

- z języka polskiego, średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy w roku 2017 i 2019 był wyższy niż średnia powiatu, ale niższy niż średnia dla województwa, a w roku 2018 średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy był niższy niż średnia dla powiatu i średnia dla województwa,
- z historii i wosu, średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy był w latach 2017 – 2018 był niższy od średniej powiatu i średniej województwa, natomiast w roku 2019 był wyższy od średniej w powiecie, ale niższy od średniej w województwie,
- w części matematycznej, średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy w latach 2017 i 2018 roku był wyższy od średniej powiatu i województwa, natomiast w roku 2018 był niższy od średniej powiatu i województwa,
- w części przyrodniczej, średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy w latach 2017 i 2018 roku był taki sam jak średnia powiatu i niższy niż średnia województwa, w roku 2019 wynik uczniów z terenu miasta i gminy był niższy niż średnia dla powiatu ale wyższy niż średnia dla województwa,
- w zakresie języka angielskiego dla poziomu podstawowego, średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy w latach 2017 i 2018 roku był wyższy niż średnia powiatu i niższy niż średnia województwa, natomiast w roku 2019 średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy był taki sam jak średni wynik powiatu oraz niższy niż średni wynik dla województwa,
- w zakresie języka angielskiego dla poziomu rozszerzonego, średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy w roku 2017 i 2019 był wyższy niż średni wynik dla powiatu, ale niższy niż średni wynik dla województwa, a w roku 2018 był niższy niż średnia dla powiatu i województwa,
- w zakresie języka niemieckiego dla poziomu podstawowego, średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy w latach 2017 i 2018 roku był niższy niż średnia powiatu i średnia województwa, natomiast w roku 2019 średni wynik uczniów z terenu miasta i gminy był taki wyższy niż średni wynik powiatu oraz średni wynik dla województwa.

W kolejnej tabeli przedstawiono średnie wyniki procentowe z egzaminu ósmoklasisty przeprowadzonego w latach 2019 i 2020.

Tabela 13. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty [%] miasta i gminy Radzyń Chełmiński, powiatu grudziądzkiego oraz województwa kujawsko – pomorskiego w roku 2019 i 2020

Rok	Wyszczególnienie	Język polski	Matematyka	Język angielski
2019	Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	57	35	46
	Powiat Grudziądzki	58	37	47
	Województwo Kujawsko - Pomorskie	60	42	55
2020	Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński	43	32	34
	Powiat Grudziądzki	55	37	40
	Województwo Kujawsko - Pomorskie	56	43	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku. Analizując dane zwarte w powyższej tabeli Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński ze wszystkich przedmiotów w latach 2019-2020 uzyskało średni wynik niższy niż średnia dla powiatu i województwa.

Uczniowie znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej i rodzinnej mogą ubiegać się o stypendia szkolne przyznawane przez Burmistrza Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński. Stypendium może otrzymać uczeń zamieszkały na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński, znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Na szczególne uwzględnienie zasługują rodziny dotknięte problemem bezrobocia, niepełnosprawności, ciężkiej lub długotrwałej choroby, wielodzietności, braku umiejętności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, alkoholizmu lub narkomanii, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Stypendium przyznawane jest w formie całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, a także pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

3.1.7. Kultura i sport

Korzystanie z dóbr i usług prowadzonych przez instytucje zajmujące się kulturą i sportem ma wpływ na jakość życia mieszkańców i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Placówki kultury i sportu znajdujące się na terenie miasta i gminy mają za zadanie prowadzić działalność upowszechniającą kulturę, sport i rekreację. Odbywa się to poprzez rozbudzanie zainteresowań kulturalnych mieszkańców, organizowanie imprez, zajęć kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, kształtowanie nawyków aktywnego uczestnictwa w powyższych działaniach oraz udostępnianie bazy na działalność sportowo-rekreacyjną.

Na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński zadania z zakresu kultury realizuje Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna w Radzynie Chełmińskim. Do jej podstawowych zadań należy: gromadzenie, opracowanie materiałów bibliotecznych, udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie działalności informacyjno – bibliograficznej,

popularyzacja książki i czytelnictwa, organizowanie czytelnictwa i udostępnianie materiałów bibliotecznych ludziom chorym, starszym i niepełnosprawnym, prowadzenie różnych form pracy z czytelnikiem służących popularyzacji sztuki, nauki oraz upowszechnianiu dorobku kulturalnego regionu. Biblioteka może podejmować również inne działania wynikające z potrzeb środowiska oraz polityki kulturalnej.

W poniższej tabeli przedstawiono informacje w zakresie działalności biblioteki w latach 2015 – 2019. W analizowanych latach księgozbiór biblioteki uległ zwiększeniu o 633 woluminy. Wzrosła również liczba czytelników o 81 osób i liczba wypożyczeń o 4 351 woluminów.

Tabela 14. Działalność biblioteczna na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2015	2016	2017	2018	2019
Księgozbiór	Wolumin	16 001	16 059	16 161	16 675	16 634
Czytelnicy w ciągu roku	Osoba	549	581	610	623	630
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	Wolumin	8 261	10 104	11 060	11 703	12 612

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

M-GBP w Radzynie Chełmińskim zapewnia również dostęp do swoich zbiorów osobom chorym, niepełnosprawnym i seniorom poprzez usługę „Książka na telefon”. Pracownicy biblioteki po otrzymaniu telefonicznego odebrania zamówienia dostarczają wybrane pozycje książkowe do mniejsza zamieszkania ww. grupy osób. Są to osoby najczęściej unieruchomione w swoich domach ze względu na stopień niepełnosprawności ruchowej, spowodowanej kalectwem, chorobą lub wiekiem.

Na organizowanie życia kulturalnego na terenie miasta i gminy wpływ mają również: Bractwo Rycerskie Komturii Radzyńskiej oraz Bractwo Rycerskie Zamku Radzyńskiego. Bractwa zajmują się popularyzowaniem wiedzy z zakresu historii i kultury średniowiecza, a także kształtowaniem postaw patriotycznych w oparciu o poznanie przeszłości i tradycji. Bractwa organizują imprezy kulturalno – edukacyjne takie jak: turnieje rycerskie, jarmarki i warsztaty historyczne, festyny, żywe lekcje historii, a także uczestniczą w renomowanych ogólnopolskich i międzynarodowych imprezach historycznych takich jak inscenizacja bitwy pod Grunwaldem, Koronowem, Płowcami, Oblężenie Malborka, Turniej w Byczynie. W ramach swoich występów prezentują między innymi: pokazy walki, pokazy wraz z nauką tańca średniowiecznego, warsztaty kaligrafii, rzemiosła średniowiecznego oraz haftu tradycyjnego, naukę strzelania z łuku oraz zabawy plebejskie.

Wpływ na życie kulturalne mieszkańców mają również jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe działające na terenie miasta i gminy.

Animatorem zajęć sportowych na terenie miasta i gminy są Kluby Sportowe, które organizują zajęcia sportowe dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych z zakresu piłki nożnej oraz tenisa stołowego.

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Realizacja zadań wynikających z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, które znajdują się w ciężkich sytuacjach życiowych, a w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,

- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Świadczenie pomocy społecznej powinno służyć również umacnianiu rodziny. Potrzeby osoby i rodziny korzystającej z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i możliwościom pomocy społecznej.

Ustawowe zadania pomocy społecznej na terenie miasta i gminy, wypełnia **Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim** (dalej MGOPS).

Według informacji MGOPS w Radzynie Chełmińskim na dzień 31.12.2020 r. zatrudnionych było 13 osób na stanowiskach:

- Kierownik,
- 2 Pracowników socjalnych
- 1 asystent rodziny,
- Główny księgowy,
- 2 pracowników działu świadczeń rodzinnych,
- łącznie 5 opiekunek domowych do osób starszych (opiekunki zmieniały się w ciągu roku),
- 1 osoba – pomoc biurowa.

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim jest jednostką organizacyjną Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński, realizującą zadania administracji rządowej i samorządowej z zakresu pomocy społecznej. Bieżące funkcjonowanie Miejskiego - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zapewniają środki finansowe z budżetu Miasta i Gminy oraz środki z budżetu państwa.

Do obowiązków Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim należy realizacja zadań własnych i zadań zleconych w zakresie ustalonym ustawami

(wskazanymi w rozdziale 1 niniejszej Strategii), w tym przede wszystkim ustawą o pomocy społecznej, zgodnie z którą ośrodki pomocy społecznej realizują następujące zadania:

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ośrodki pomocy społecznej realizują następujące zadania:

1. Zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym:

- a) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej,
- b) udzielania schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- c) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- d) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- g) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego,
- h) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- i) praca socjalna,
- j) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- k) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
- l) dożywianie dzieci,
- m) sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- n) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- o) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- p) sporządzanie sprawozdawczości i przekazywanie jej województwu, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
- q) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,

- r) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- s) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o oświadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- t) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

2. Zadania własne gminy:

- a) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
- b) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- c) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- d) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- e) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

3. Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej:

- a) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
- c) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- d) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych także udzielanie schronienia posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a,
- f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- g) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej, świadczeniami z pomocy społecznej są:

1) świadczenia pieniężne:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;

2) świadczenia niepieniężne:

- praca socjalna,
- bilet kredytowany,
- składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- składki na ubezpieczenia społeczne,
- pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- sprawienie pogrzebu,
- poradnictwo specjalistyczne,
- interwencja kryzysowa,
- schronienie,
- posiłek,
- niezbędne ubranie,
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia,
- mieszkanie chronione,
- pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

W ustawie o pomocy społecznej określone są zadania ośrodka pomocy społecznej. W szczególności należy do nich zaliczyć pracę socjalną. Zgodnie z art. 45 jest ona świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin i osób w ich środowisku społecznym, jak również na rzecz zapobiegania pogorszeniu się ich sytuacji.

Praca socjalna prowadzona jest:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Celem pracy socjalnej jest umożliwienie, wspieranie lub wywołanie zmiany sposobu funkcjonowania osoby i rodziny oraz jej otoczenia, a także wzmocnianie potencjału osób i rodzin do przewyższania trudnych sytuacji życiowych.

Jest to ważny element pracy Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej prowadzony przez pracowników socjalnych. Do etapów metodycznego postępowania pracy socjalnej należą:

1. Diagnoza i ocena;
2. Wyznaczenie celów działania;
3. Opracowanie planu działania i budowa indywidualnego pakietu usług;
4. Realizacja planu działania;
5. Systematyczne ewaluacja działań;
6. Ewaluacja końcowa.

Źródło: K. Kadela, J. Kowalczyk, Standardy pracy socjalnej Rekomendacje organizacyjne i praktyczne Pracownik socjalny w pierwszej kolejności przeprowadza analizę sytuacji danej rodziny w oparciu o zasoby oraz jej ograniczenia. Musi dokładnie poznać sytuację bytowe osób i rodzin, które zgłaszają się o pomoc. Analizę sytuacji rodziny przeprowadza się za pomocą takich narzędzi jak kwestionariusz wywiadu środowiskowego lub innej specjalistycznej dokumentacji, służącej precyzyjnemu opracowaniu diagnozy rodziny. W kwestionariuszu tym znajdują się m.in. takie informacje jak:

- dane osoby z którą przeprowadza się wywiad, dane o rodzinie,
- informacje o członkach rodziny,
- analiza budżetu domowego rodziny,
- sytuacja mieszkaniowa osoby/rodziny,
- sytuacja osób wspólnie zamieszkujących,
- sytuacja zawodowa osoby/rodziny,

- sytuacja zdrowotna rodziny,
- sytuacja osób niepełnosprawnych,
- sytuacja osób uzależnionych od alkoholu lub narkotyków,
- potrzeby osób lub rodzin zgłoszone podczas przeprowadzenia wywiadu,
- ocena sytuacji osoby/rodziny i wnioski pracownika socjalnego,
- plan pomocy lub działań na rzecz osoby lub rodziny.

Źródło: J. Krzyszkowski (pod. red.), POLITYKA, POMOC, PRACA, Podręcznik dla pracowników socjalnych,
Wybrane aspekty pracy socjalnej

Pracownicy socjalni analizują i oceniają zjawiska, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz zajmują się kwalifikowaniem do uzyskania tych świadczeń oraz plan pomocy (projektowanie działań). Ich zakres obowiązków obejmuje także pomoc w uzyskaniu poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów oraz pobudzaniu społecznej aktywności i inspirowaniu działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych.

Wobec powyższego, świadczenie pracy socjalnej może odbywać się m.in. poprzez monitorowanie sytuacji interesantów, poradnictwo specjalistyczne, edukację, pomoc w przygotowaniu do pełnienia określonej roli społecznej. Praca socjalna opiera się również na podejmowaniu różnego rodzaju interwencji np. odebranie dziecka wobec bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia lub wobec osób starszych pozostawionych bez należytej opieki albo doświadczających przemocy domowej oraz występowanie na rzecz osoby/rodziny do innych instytucji, celem objęcia pomocą według ich kompetencji.

W przypadku umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, pracownik socjalny ma za zadanie monitorowanie ich sytuacji życiowej, edukowaniu w zakresie nabywania właściwych kompetencji wychowawczych, a także ocenianiu oraz opiniowaniu dla organizatorów pieczy zastępczej ich gotowości i motywacji do ponownego przejęcia opieki nad dzieckiem.

Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. Może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny. Wykorzystuje się w niej właściwe dla tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom samotnie gospodarującym, których dochód nie przekracza kwoty 701 zł zwanej „kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej” oraz osobom w rodzinie, których dochód na osobę do tej pory nie przekraczał kwoty 528 zł, zwanej „kryterium dochodowym na osobę w rodzinie”.

Z kolei zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin zasiłek rodzinny przysługuje osobom, których:

- miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł,
- w przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych określiła osoby, którym przysługuje prawo do pobierania zasiłku rodzinnego. Są nimi:

- rodzice dziecka,
- jedno z rodziców dziecka,
- opiekun prawny dziecka,
- opiekun faktyczny dziecka,
- osoba ucząca się.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, świadczeniami rodzinnymi są:

1. Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
2. Świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
3. Zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a i art. 22b,
4. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
5. Świadczenie rodzicielskie.

W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński, udzielonej przez MGOPS w Radzynie Chełmińskim. W roku 2019 najwięcej beneficjentów pomocy społecznej korzystało z powodu bezrobocia i ubóstwa.

Tabela 15. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez MGOPS w Radzynie Chełmińskim na przestrzeni lat 2015-2019

Powód trudnej sytuacji życiowej		Liczba rodzin				
		2015	2016	2017	2018	2019
Ubóstwo		436	422	379	277	171
Sieroctwo		2	2	2	2	2
Bezdomność		6	2	4	2	4
Potrzeba ochrony macierzyństwa		21	19	13	13	11
w tym:	Wielodzietność	19	17	12	9	9
Bezrobocie		368	341	292	250	213
Niepełnosprawność		46	49	51	41	41
Długotrwała lub ciężka choroba		88	88	83	97	92
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych		10	12	8	9	9
Przemoc w rodzinie		14	16	11	14	14
Alkoholizm		16	23	22	25	18
Narkomania		0	1	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego		2	5	2	5	3
Zdarzenie losowe		3	0	2	3	3

Źródło: Dane z Oceny zasobów pomocy społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

Tabela 16. Pomoc społeczna na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019

Forma pomocy		Liczba osób [osoby]					Kwota świadczeń [zł]				
		2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Zasiłki stale		19	20	21	23	20	94 900,00	108 108,00	125 657,00	125 046,00	117 507,00
w tym przyznane dla osoby:	samotnie gospodarującej	13	13	16	17	14	82 144,00	91 808,00	111 136,00	102 447,00	92 880,00
	pozostającej w rodzinie	6	7	5	7	7	12 756,00	16 300,00	14 521,00	22 599,00	24 627,00
Zasiłki okresowe		269	257	199	173	171	806 912,00	825 280,00	710 762,00	551 473,00	538 168,00
w tym przyznane z powodu:	bezrobocia	244	212	160	139	151	735 486,00	709 524,00	567 347,00	452 697,00	467 368,00
	długotrwałej choroby	11	16	10	4	8	7 959,00	20 510,00	13 779,00	8 652,00	8 122,00
	niepełnosprawności	12	13	16	7	13	12 253,00	24 541,00	30 403,00	28 686,00	18 355,00
Zasiłek celowy		333	307	286	308	242	341 698,00	295 965,00	408 023,00	445 293,00	252 062,00
Posiłek		355	377	328	299	262	124 002,00	136 568,00	124 977,00	116 097,00	92 536,00
w tym:	dla dzieci	355	377	328	299	262	124 002,00	136 568,00	124 977,00	116 097,00	92 536,00
Schronienie		0	0	0	2	3	0,00	0,00	0,00	3 998,00	6 603,00
Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej		1	1	2	2	2	22 688,00	23 428,00	34 902,00	75 502,00	81 093,00

Źródło: Dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli, pod względem liczby osób pobierających świadczenia pomocy społecznej najwięcej korzystało ze świadczeń na posiłek. Z kolei pod względem kwoty ogółem wypłaconych świadczeń najwięcej wydatkowano pieniędzy na zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia.

Na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński **funkcjonuje** Centrum Integracji Społecznej w Szumiłowie, które powstało jako jednostka organizacyjna Stowarzyszenia Wspierania Aktywności Lokalnej w Mieście i Gminie Radzyń Chełmiński.

3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński współpracuje z organizacjami pozarządowymi w różnych sferach życia publicznego. Corocznie przyjmowany jest „*Program współpracy Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*”. Obecnie obowiązującym jest przyjęty uchwałą nr XXII/194/20 Rady Miejskiej Radzyna Chełmińskiego z dnia 30 listopada 2020 r. Program na 2021 rok.

Celem głównym programu jest budowanie partnerstwa pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi służącego rozpoznawaniu i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz zwiększenie stopnia zaspokojenia potrzeb społecznych.

Celami szczegółowymi są natomiast:

- zapewnienie efektywnego wykonania zadań publicznych gminy wynikających z przepisów prawa poprzez włączenie w ich realizację organizacji pozarządowych;
- umacnianie w świadomości społecznej, poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje;
- zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów;
- poprawa jakości życia poprzez pełniejsze zaspokojenie potrzeb społecznych;
- wspomaganie organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych poprzez wspieranie i powierzenie im zadań wraz z udzieleniem dotacji na ich realizację;
- otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym występowania z ofertami realizacji zadań publicznych;
- wspieranie działań w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Do głównych organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie miasta i gminy należą: Bractwo Rycerskie Zamku Radzyńskiego, Bractwo Rycerskie Komturii Radzyńskiej, Stowarzyszenie Gminnego Koła Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszenie Kobiet Gminy i Miasta Radzyń Chełmiński, Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Mieście i Gminie Radzyń Chełmiński, Stowarzyszenie „Dzieło Parafii”, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Integracji i Rozwoju, Stowarzyszenie SAMI SOBIE, Stowarzyszenie Aktywna Wieś

w Zielnowie, Ochotnicza Straż Pożarna Radzyń Chełmiński, Ludowy Gminny Klub Sportowy „ZRYW” Szumiłowo, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Kółko Rolnicze w Radzynie Chełmińskim, Stowarzyszenie Hodowców i Miłośników Świnek Morskich, Koło Gospodyń Wiejskich w Dębieńcu, Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Dworze, Koło Gospodyń Wiejskich w Kneblowie, Koło Gospodyń Wiejskich Rywałdzianki w Rywałdzie, Koło Gospodyń Wiejskich Czeczewianki w Czeczewie.

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Problem społeczny jest to zjawisko, które dla większej lub znaczącej części pewnej zbiorowości stanowi fakt uciążliwy oraz wymagający przeciwdziałania. Problemy społeczne mogą stanowić przeszkodę do efektywnego funkcjonowania państwa, bądź nawet uniemożliwiają realizację celów społecznych.

Do najpowszechniejszych problemów społecznych można zaliczyć:

- ubóstwo,
- sieroctwo,
- bezdomność,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwałe i ciężkie choroby,
- alkoholizm i narkomania,
- przemoc w rodzinie.

W celu zniwelowania lub zmniejszenia problemów społecznych państwo oferuje pomoc społeczną. Według ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.) *pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.*

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński zajmuje się Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim.

3.2.1. Bezrobocie

Bezrobocie, obok ubóstwa i niepełnosprawności, to jeden z największych problemów gospodarczych i społecznych naszej cywilizacji. W wyniku tego zjawiska diametralnie pogarsza się stan życia osób nim dotkniętych, co wiąże się z izolacją społeczną. Niepokojącym zjawiskiem jest dziedziczenie bezrobocia. Związek przyczynowo – skutkowy wyjaśnia, że w większości bezrobotni rodzice nie są w stanie zapewnić swoim dzieciom odpowiedniego wykształcenia. Ponadto sami będąc w sytuacji niekorzystnej egzystencjonalnie, często nieświadomie przekazują złe wzorce i cechy charakteru, które powinni wyeliminować. Do wzorców tych należą m.in.: bezradność, pesymizm i brak wpływu na życiową sytuację. W ten sposób upowszechnia się bierność, która prowadzi do trwałego braku zatrudnienia. Najczęściej osoby te mają niski poziom wykształcenia, więc konieczne w tym przypadku są spotkania i zajęcia z psychologiem.

W tabeli poniżej zostały przedstawione szczegółowe dane dotyczące bezrobocia na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński.

Tabela 17. Bezrobocie na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 - 2020

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
		miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski
Liczba osób bezrobotnych [osoba]	Ogółem	145	210	123	186	94	174	98	151	89	126	106	150
	Kobiety	91	123	77	107	60	116	56	97	57	83	63	92
	Mężczyźni	54	87	46	79	34	58	42	54	32	43	43	58
	Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	25	37	19	38	15	28	15	18	14	12	24	19
	Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	0	3	0	0	3	6	2	6	1	4	1	6
Liczba osób bezrobotnych wg wieku [osoba]	do 25 roku życia	16	57	15	31	8	24	13	29	12	21	9	21
	od 26 do 50 roku życia	84	110	69	108	56	97	62	80	48	63	72	88
	Powyżej 50 roku życia	45	43	39	47	30	53	23	42	29	42	25	41
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy [osoba]	Bezrobotni do 1 miesiąca	36	47	11	23	9	11	8	12	13	5	6	13
	Bezrobotni od 1 do 12 miesięcy	73	117	69	104	37	76	41	61	42	58	50	58
	Bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	10	23	28	32	22	42	12	31	7	25	22	33
	Bezrobotni powyżej 24 miesięcy	26	23	15	27	26	45	37	47	27	38	28	46
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia [osoba]	Wykształcenie gimnazjalne i poniżej	47	82	41	92	27	78	30	67	28	61	29	69
	Wykształcenie zasadnicze zawodowe	56	57	42	47	40	50	32	45	35	33	45	44
	Wykształcenie średnie	33	58	35	26	22	39	33	34	21	28	26	34
	Wykształcenie wyższe	9	13	5	5	5	7	3	5	5	4	6	3

Źródło: Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Grudziądzu

Analizując strukturę bezrobocia na terenie miasta i gminy należy zauważyć, że w latach 2015 - 2020:

- liczba bezrobotnych na obszarze miasta spadła o 39 osób, tj. o 26,90%, a na obszarze wiejskim spadła o 60 osób, tj. 28,57%,
- w całym analizowanym okresie liczba bezrobotnych kobiet przewyższała liczbę bezrobotnych mężczyzn zarówno na obszarze miasta jak i obszarze wiejskim, w 2020 roku kobiety stanowiły na obszarze miasta 59,43% bezrobotnych, a na obszarze wiejskim 61,33%,
- liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku na terenie miasta zmniejszyła się o 1 osobę, tj. 4,00%, a na obszarze wiejskim zmniejszyła się o 18 osób, tj. 48,65%,
- liczba bezrobotnych niepełnosprawnych na terenie miasta wzrosła o 1 osobę, a na obszarze wiejskim wzrosła o 3 osoby,
- w przypadku czasu pozostawania bez pracy, w 2020 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy od 1 do 12 miesięcy,
- pod względem wykształcenia wśród osób bezrobotnych w 2020 r. na obszarze miasta największy udział miała grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a najmniejszy z wykształceniem wyższym, a na obszarze wiejskim największy udział miała grupa osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, a najmniejszy z wykształceniem wyższym.

Na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński na przestrzeni lat 2015-2019 liczba rodzin objętych pomocą z powodu bezrobocia spadła o 42,12%, co ma związek ze spadkiem bezrobocia wśród mieszkańców tego obszaru.

Tabela 18. Liczba beneficjentów MGOPS w Radzynie Chełmińskim korzystających z pomocy z powodu bezrobocia

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	368	341	292	250	213

Źródło: Dane z Oceny zasobów pomocy społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim
Osoby bezrobotne kierowane są do Powiatowego Urzędu Pracy w Grudziądzu, w celu dokonania rejestracji. MGOPS współpracuje z PUP, a współpraca ta przybiera rozmaite formy i koncentruje się na wielu obszarach, jednak najczęściej polega na wymianie informacji wspólnych klientów obu instytucji. Urzędnicy przekazują sobie wzajemnie informacje niezbędne dla dopasowania form wsparcia do potrzeb klientów.

MGOPS oferuje również pomoc osobom bezrobotnym w zakresie pracy socjalnej i pomocy w znalezieniu zatrudnienia osobą bezrobotnym.

3.2.2. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się jako niedostateczną ilość środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki. Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy ludziom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Jednymi z najczęstszych powodów ubóstwa są bezrobocie i niechęć podejmowania jakiejkolwiek pracy.

Tabela 19. Liczba beneficjentów objętych pomocą MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu ubóstwa

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	436	422	379	277	171

Źródło: Dane z Oceny zasobów pomocy społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

Liczba rodzin objętych pomocą z powodu ubóstwa w latach 2015 - 2019 na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński spadła o 60,78%.

DODATKI MIESZKANIOWE I DODATEK ENERGETYCZNY

Dodatek mieszkaniowy przysługuje na podstawie tytułu prawnego, powierzchni lokalu oraz kryterium dochodowego. Dochód stanowią wszelkie przychody po odjęciu kosztów uzyskania przychodów oraz po odliczeniu składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe. Dodatek mieszkaniowy przysługuje osobom, których średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym.

Kryterium dochodowe ulega zmianie każdorazowo przy waloryzacji świadczeń emerytalnych i rentowych. Decyzje przyznające dodatek mieszkaniowy wydawane są na okres 6 miesięcy.

Ponadto mieszkańcy miasta i gminy otrzymać mogą zryczałtowany dodatek energetyczny. Jest on formą pomocy przeznaczoną dla osób otrzymujących dodatek mieszkaniowy mającą na celu częściową rekompensatę kosztów zakupu energii elektrycznej. Wysokość dodatku energetycznego wynosi dla gospodarstwa domowego prowadzonego przez osobę samotną 11,37 zł miesięcznie, dla gospodarstwa domowego składającego się z 2 do 4 osób - 15,80 zł miesięcznie, a dla gospodarstw domowych składających się z co najmniej 5 osób – 18,96 zł miesięcznie.

W poniższej tabeli przedstawiono informacje o wypłaconych dodatkach mieszkaniowych i energetycznych na terenie miasta i gminy w latach 2015-2019. W analizowanych latach liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych i energetycznych spadła, a co za tym idzie zmalała również kwota wypłaconych świadczeń.

Tabela 20. Dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Dodatki mieszkaniowe					
Liczba gospodarstw domowych	78	72	70	64	57
Kwota świadczeń	133 784,00	124 997,00	122 543,00	113 335,00	110 211,00
Dodatki energetyczne					
Liczba gospodarstw domowych	8	8	8	5	5
Kwota świadczeń	927,00	1 387,00	1 335,00	927,00	695,00

Źródło: Dane z Oceny zasobów pomocy społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

POMOC W ZAKRESIE DOŻYWIANIA

- **Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”** - na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński od roku 2014 do końca roku 2018 realizowany był rządowy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020. Celem tego programu było ograniczenie zjawiska niedożywiania dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji. Program ten realizowany był na terenie miasta i gminy przez Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim. W ramach programu udzielano wsparcia dzieciom oraz uczniom do ukończenia nauki w szkole ponadgimnazjalnej, a także osobom dorosłym. Przyznawane wsparcia mogło być realizowane w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności oraz gorącego posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.
- **Program „Posiłek w szkole i w domu”** - od 2019 roku na terenie miasta i gminy działa wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”. Celem programu jest zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz objęcie pomocą osób dorosłych, zwłaszcza starszych, chorych lub niepełnosprawnych i samotnych, a także wzmocnienie opiekuńczej funkcji szkoły podstawowej poprzez tworzenie warunków umożliwiających spożywanie przez uczniów posiłku w trakcie pobytu w szkole. Program zaplanowano do realizacji na lata 2019-2023.

3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych

Niepełnosprawność to jeden z bardzo poważnych problemów współczesnego świata. Wiąże się on z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, umysłowych bądź psychicznych. Osoby dotknięte tymi schorzeniami są często wykluczane z życia społecznego. Muszą codziennie zmagać się z wieloma problemami, np. niedostosowaniem infrastruktury do ich potrzeb. Niejednokrotnie towarzyszy temu izolacja społeczna oraz trudności ze znalezieniem pracy.

Na terenie miasta i gminy na przestrzeni lat 2015-2019 liczba rodzin objętych pomocą z powodu niepełnosprawności ulegała zmianom, ale finalnie zmniejszyła się o 10,87%.

Tabela 21. Liczba beneficjentów objętych pomocą MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	46	49	51	41	41

Źródło: Dane z Oceny zasobów pomocy społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

Niepełnosprawność kwalifikuje się na podstawie typu choroby i obszaru, jaki ona obejmuje. Orzekanie o niepełnosprawności oraz jej stopniowanie określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2018 r. poz. 2027 z późn. zm.). Rodzaje niepełnosprawności oznaczane są według kodów. Na podstawie tego dokumentu określa się następujące kody dla przyczyn niepełnosprawności:

- 01-U Upośledzenie umysłowe;
- 02-P Choroby psychiczne;
- 03-L Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;
- 04-O Choroby narządu wzroku;
- 05-R Upośledzenie narządu ruchu;
- 06-E Epilepsja;
- 07-S Choroby układu oddechowego i krążenia;
- 08-T Choroby układu pokarmowego;
- 09-M Choroby układu moczowo-płciowego;
- 10-N Choroby neurologiczne;
- 11-I Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;
- 12-C Całościowe zaburzenia rozwojowe.

Istotnym problemem dla osób borykających się z niepełnosprawnością są restrykcyjne kryteria dochodowe, które decydują o tym, czy osoba niepełnosprawna otrzyma odpowiednią pomoc finansową i materialną, czy też nie. Należy bowiem pamiętać, że niepełnosprawność w rodzinie bardzo nadwyręża domowy budżet, a oferta publicznej opieki zdrowotnej oraz innych podmiotów w zakresie terapii i rehabilitacji jest niewystarczająca. W związku z tym, osoby niepełnosprawne i ich rodziny są zmuszone korzystać z kosztownych usług świadczonych przez prywatne podmioty. Pogorszenie sytuacji finansowej wynika również z rezygnacji z pracy w celu opieki nad niepełnosprawną osobą. Nierzadko mają również

miejsce problemy z powrotem na rynek pracy opiekuna osoby niepełnosprawnej i trudności w znalezieniu opieki nad taką osobą na czas pracy zawodowej.

Warto także podkreślić, że niepełnosprawność w rodzinie nie tylko wpływa na sytuację finansową, ale także na inne sfery życia rodziny. Częstymi problemami, które pojawiają się są: wyczerpanie, wypalenie, depresja, kryzysy małżeńskie (odchodzenie partnerów).

Osoby niepełnosprawne egzystują inaczej i potrzebują pomocy zarówno ze strony społeczeństwa, jak i instytucji publicznych. Do głównych podmiotów, które świadczą wsparcie i opiekę osobom niepełnosprawnym z miasta i gminy Radzyń Chełmiński należą m.in.: Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu. Osoby niepełnosprawne mogą liczyć na wsparcie materialne, prace socjalną, pomoc w dostępie do lekarzy jak również do usług świadczonych przez rehabilitanta.

ZASIŁEK RODZINNY ORAZ DODATKI DO ZASIŁKU RODZINNEGO

Zasiłek rodzinny przyznawany jest na częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Przyznawany jest na określony czas, tj. do ukończenia przez dziecko 18 roku życia lub nauki w szkole, ale nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo 24 roku życia, jeśli kontynuuje naukę w szkole i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności. Zasiłek przyznawany jest jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł. Natomiast w przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

W zakresie osób niepełnosprawnych beneficjent mający prawo do zasiłku może ubiegać się **o dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego**. Dodatek ten przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka w wieku: do ukończenia 16. roku życia (jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności) lub powyżej 16. roku życia do ukończenia 24. roku życia (jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności).

ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE

Dla osób z niepełnosprawnością przyznawany jest:

- **zasilek pielęgnacyjny** - przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, osobie, która ukończyła 75 lat, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia. Przyznawany jest on, aby pokryć częściowo wydatki, które wynikają z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Nie jest on zależny od dochodu. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego od 1 listopada 2019 r. wynosi 215,84 zł. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli instytucja zapewnia nieodpłatnie pełne utrzymanie, osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego, który jest wypłacany przez ZUS i KRUS oraz jeżeli członkowi rodziny przysługuje za granicą świadczenia na pokrycie wydatków związanych z pielęgnacją tej osoby (chyba, że przepisy koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej).
- **specjalny zasiłek opiekuńczy** - zasiłek przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej - w celu sprawowania stałej opieki nad osobą z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności. Ponadto muszą zostać spełnione następujące wskazania: konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.
- **świadczenie pielęgnacyjne** - świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną lub innym osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności - jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności).

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę świadczeń opiekuńczych przyznanych dla osób niepełnosprawnych w latach 2015 – 2019 na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński.

W analizowanych latach spadła liczba świadczeń z tytułu zasiłku pielęgnacyjnego dla niepełnosprawnego dziecka o 20,64% oraz spadła liczba świadczeń z tytułu zasiłku pielęgnacyjnego dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności o 35,01%. Wzrosła natomiast liczba świadczeń z tytułu zasiłku pielęgnacyjnego dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia o 30,15%.

Tabela 22. Liczba świadczeń dla beneficjentów objętych pomocą MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie		2015	2016	2017	2018	2019
Liczba świadczeń:	Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka	596	528	494	467	473
	Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	674	618	540	540	438
	Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	408	443	447	442	531

Źródło: Dane z Oceny zasobów pomocy społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

3.2.4. Problemy osób starszych

Starość to nieuchronny etap życia każdego człowieka, pomimo to pojęcie starości nie zostało jeszcze jednoznacznie zdefiniowane. Za podstawowe cechy starości uznaje się stopniowy wzrost zależności od otoczenia, demencja i szczególnie widoczne postępujące ograniczenie ruchowe. Główne problemy osób starszych to uczucie izolacji i braku przydatności w ukształtowanej hierarchii społecznej, a także samotność i w dużej mierze życie w ubóstwie.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 rok życia – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 rok życia – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 rok życia i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Według danych GUS na terenie miasta i gminy w 2019 roku mieszkały 975 osoby starsze, z czego kobiety stanowiły 57,44%.

Tabela 23. Osoby starsze na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w 2019 roku

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	312	151	161
65-69 lat	245	124	121
70-74 lata	158	70	88
75-79 lat	97	34	63
80-84 lata	85	26	59
Powyżej 85 lat	78	10	68
Razem	975	415	560

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W M-GBP w Radzynie Chełmińskim organizowane są spotkania i wyjazdy integracyjne dla seniorów oraz funkcjonuje zespół śpiewaczy Harmonia.

Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński zapewnia wsparcie dla osób starszych wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności poprzez dopłaty do kosztów utrzymania mieszkańców miasta i gminy w DPS-ach. Ponadto osoby, które ukończyły 75 lat mogą pobierać zasiłek pielęgnacyjny.

Ponadto MGOPS współpracuje z Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej. Współpraca ta polega na otoczeniu opieką medyczną ludzi starszych i schorowanych będących pod opieką Ośrodka.

3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Rodzina to podstawowa jednostka społeczna, na której opiera się istnienie całego społeczeństwa. Jest powołana do rozwoju jednostkowego i najlepiej kształtuje życie człowieka. To najlepsze naturalne środowisko, w którym dziecko jest otoczone opieką oraz ma możliwość rozwijania swoich umiejętności i zaspokajania podstawowych potrzeb.

Właściwemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać bardzo dużo czynników, wśród których istotną rolę odgrywają dysfunkcje społeczne. Główne źródła dezorganizacji rodzin stanowią: przemoc, alkoholizm, narkomania, długotrwałe bezrobocie czy ubóstwo. Takie zjawiska są przyczyną problemów z brakiem integracji i rozwoju przestrzeni sąsiedzkiej. Jeżeli w rodzinie pojawiają się powyższe dysfunkcje, odpowiednie instytucje i służby zobligowane są do podjęcia na jej rzecz odpowiednich działań. Należy wspierać rodzinę, by przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Zastosowane rozwiązania powinny polegać na kooperacji różnych podmiotów wsparcia społecznego, głównie po to, aby udzielona pomoc dawała jak największe prawdopodobieństwo dobrego rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych. Oprócz

wsparcia finansowego powinno uwzględnić się również pomoc psychologów, pedagogów czy policji, po to, by walczyć z trudnościami i rozwijać umiejętności wychowawcze rodzin oraz budować więzi rodzinne.

W przypadkach bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych rodziny mogą liczyć na wsparcie ze strony MGOPS. W poniższej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin i osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej w wyniku bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie miasta i gminy na przestrzeni badanego okresu spadła o 10,00%, a liczba rodzina korzystających z pomocy ze względu na potrzeby ochrony macierzyństwa spadła o 47,62%.

Tabela 24. Beneficjenci MGOPS w Radzynie Chełmińskim z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeby ochrony macierzyństwa

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych</i>					
Liczba rodzin	10	12	8	9	9
<i>Potrzeba ochrony macierzyństwa</i>					
Liczba rodzin	21	19	13	13	11

Źródło: Dane z Oceny zasobów pomocy społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego

Zasiłek rodzinny przyznawany jest na częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Przyznawany jest na określony czas, tj. do ukończenia przez dziecko 18 roku życia lub nauki w szkole, ale nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo 24 roku życia, jeśli kontynuuje naukę w szkole i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności. Zasiłek przyznawany jest jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł. Natomiast w przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

Beneficjent mający prawo do zasiłku rodzinnego może ubiegać się o następujące dodatki:

- Dodatek z tytułu urodzenia dziecka
- Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego
- Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka
- Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej

- Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego
- Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania
- Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego

JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA „BECIKOWE”

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, przysługująca na każde urodzone żywe dziecko zależy od dochodu rodziny, który w przeliczeniu na osobę nie może przekroczyć kwoty 1 922 zł. Drugim warunkiem jest dostarczenie zaświadczenia wystawionego przez lekarza lub położną potwierdzającego pozostawanie kobiety pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu (wymóg dotyczy tylko biologicznych rodziców). Wyżej wymienione świadczenie przysługuje na wniosek złożony w terminie do 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką albo przysposobienia, nie później niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Wniosek złożony po terminie pozostaje bez rozpoznania. Wysokość świadczenia wynosi 1 000 zł i jest ono wydawane jednorazowo.

ZASIŁEK DLA OPIEKUNÓW

W dniu 15 maja 2014 r. weszła w życie ustawa z 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U z 2020 r. poz. 1297), w której określono warunki nabywania oraz zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r. poz. 1548 oraz Dz.U. z 2013 r. poz. 1557) z dniem 1 lipca 2013 r.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje:

- za okresy od dnia 1 lipca 2013 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, w których osoba spełniała warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 111) w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego);
- od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli osoba spełnia warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia

wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego).

ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Od 1 stycznia 2010 r. przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

1. matce albo ojcu;
2. innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359) ciąży obowiązek alimentacyjny;
3. opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, która wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka):
 - jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobie innej niż spokrewniona w pierwszym stopniu, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, pod warunkiem, że nie ma osoby spokrewnionej w pierwszym stopniu albo, gdy osoba ta nie jest w stanie sprawować opieki nad osobą niepełnosprawną.

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli:

1. osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego;
2. osoba wymagająca opieki:
 - pozostaje w związku małżeńskim,
 - została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, albo w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu, z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej;

3. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;
4. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie;
5. na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Zasiłek dla opiekuna jako świadczenie będące realizacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. akt TK akt K 27/13

W dniu 15 maja 2014 r. weszła w życie ustawa z 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U z 2020 r. poz. 1297), w której określono warunki nabywania oraz zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r. poz. 1548 oraz Dz.U. z 2013 r. poz. 1557) z dniem 1 lipca 2013 r.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje:

- za okresy od dnia 1 lipca 2013 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, w których osoba spełniała warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 111) w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego);
- od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli osoba spełnia warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego).

Świadczenie rodzicielskie

Od stycznia 2016 r. świadczenie rodzicielskie należy do katalogu świadczeń rodzinnych. Postępowanie w sprawie przyznania świadczeń rodzicielskich kończy się wydaniem decyzji administracyjnej.

Świadczenie rodzicielskie to wypłacane po urodzeniu dziecka wsparcie finansowe dla rodziców, którzy nie mają uprawnień do zasiłku macierzyńskiego (nie podlegają ubezpieczeniu chorobowemu). Mogą więc z niego skorzystać m. in. studenci, osoby bezrobotne (niezależnie od tego czy są zarejestrowane w urzędzie pracy czy nie), osoby pracujące na podstawie umów zlecenia i o dzieło oraz rolnicy.

Zasadniczo świadczenie przysługuje matce dziecka. Świadczenie rodzicielskie przysługuje również ojcu dziecka w przypadku:

- skrócenia okresu pobierania świadczenia rodzicielskiego na wniosek matki dziecka po wykorzystaniu przez nią tego świadczenia za okres co najmniej 14 tygodni od dnia urodzenia dziecka,
- śmierci matki dziecka,
- porzucenia dziecka przez matkę.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje także:

- opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia;
- rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia;
- osobie, która przysposobiła dziecko, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia.

Świadczenie rodzicielskie wynosi 1 000 zł netto miesięcznie i jest przyznawane niezależnie od dochodu rodziny.

Świadczenie rodzicielskie nie przysługuje w następujących przypadkach:

- nie otrzymają go osoby otrzymujące zasiłek macierzyński;
- w momencie, gdy jeden rodzic otrzymuje zasiłek macierzyński, drugi rodzic/opiekun nie będzie mógł skorzystać ze świadczenia rodzicielskiego;
- świadczenie nie będzie przysługiwać również wtedy, gdy rodzice/opiekunowie korzystają z tego typu świadczeń z tytułu urodzeniu dziecka w innych systemach niż powszechny system ubezpieczeniowy (np. funkcjonariusze służb mundurowych);

- gdy dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej (w przypadku matki lub ojca lub osoby, która przysposobiła dziecko);
- gdy rodzic/opiekun nie sprawuje lub zaprzestał sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, np. w związku z wykonywaniem pracy zarobkowej uniemożliwiającej sprawowanie tej opieki;
- gdy w związku z wychowywaniem / opieką nad tym samym dzieckiem jest już ustalone prawo do świadczenia rodzicielskiego, dodatku do zasiłku rodzinnego w okresie urlopu wychowawczego, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna;
- gdy osobom uprawnionym do świadczenia rodzicielskiego przysługuje za granicą świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia rodzicielskiego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Osoba pobierająca świadczenie rodzicielskie nie może jednocześnie wykonywać pracy, która uniemożliwia jej sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem.

FUNDUSZ ALIMENTACYJNY

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego jest wypłacane na dziecko, jeśli jeden z rodziców dziecka nie wywiązuje się z obowiązku alimentacyjnego. Świadczenie wypłaca gmina właściwa ze względu na zamieszkanie dziecka i przysługuje osobie uprawnionej:

- do ukończenia przez 18 roku życia;
- do ukończenia nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia;
- bezterminowo, jeśli osoba uprawiona legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności

Wysokość świadczenia uzależniona jest od wysokości zasądzonych alimentów, jednak nie może być wyższa niż 500 zł na dziecko.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego może otrzymać osoba, która spełnia kryterium dochodowe, które od 1 października 2020 do września 2021 roku wynosi 900 zł na osobę w rodzinie. Świadczenia nie będą przysługiwać w wypadku, gdy:

- osoba uprawiona ukończyła 18 rok życia i nie uczy się w szkole lub szkole wyższej;
- osoba uprawiona ukończyła 25 rok życia i nie legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- dochód na osobę w rodzinie przekracza kryterium dochodowe;
- egzekucja alimentów okazała się skuteczna;

- osoba uprawniona zawarła związek małżeński;
- osoba uprawniona została umieszczona w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie lub w pieczy zastępczej.

Jednostka w każdej chwili może wstrzymać wypłatę świadczenia z funduszu alimentacyjnego, mimo że jest ono przyznawane na określony okres czasu. Stanie się to, gdy:

- osoba uprawniona odmówi udzielenia bądź nie udzieli w wyznaczonym terminie wyjaśnień, co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń,
- osoba uprawniona odmówi udzielenia organowi prowadzącemu postępowanie egzekucyjne informacji mających wpływ na skuteczność egzekucji lub udzieli informacji nieprawdziwych,
- osoba uprawniona nie podejmuje świadczeń przez trzy kolejne miesiące kalendarzowe.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2019. W analizowanych latach można zauważyć spadek korzystających rodzin o 44,44% oraz spadek liczby osób o 45,31% .

Tabela 25. Liczba beneficjentów korzystające ze świadczenia alimentacyjnego na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	36	33	30	21	20
Liczba osób	64	57	55	40	35

Źródło: Dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE „RODZINA 500+”

Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński działa zgodnie z realizowanym na terenie całego kraju programem wsparcia dla rodzin wychowujących dzieci „Rodzina 500 Plus”, który reguluje ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2019 r. poz. 2407). Program polega na wypłacaniu rodzinom świadczeń wychowawczych w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko, co ma zapewnić częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Od 1 lipca 2019 roku programem objęto wszystkie dzieci do 18 roku życia bez względu na dochody uzyskiwane przez rodzinę. Świadczenie to można otrzymać, składając wniosek do Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim.

ŚWIADCZENIE „DOBRY START”

MOS w Radzynie Chełmińskim realizuje rządowy program „Dobry start”. Zgodnie z brzmieniem rozporządzenia Rady Ministrów z 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. z 2018 r. poz. 1061) świadczenie przysługuje raz w roku w kwocie 300 zł. na dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20. roku życia. Dzieci niepełnosprawne, uczące się w szkole, otrzymują świadczenie do ukończenia przez nie 24. roku życia. Świadczenie to przysługuje rodzicom, opiekunom faktycznym, opiekunom prawnym, rodzinom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka, dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych, dyrektorom regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych – raz w roku na dziecko oraz osobom uczącym się – raz w roku bez względu na dochód rodziny. „Dobry start” nie przysługuje natomiast dzieciom lub osobom uczącym się umieszczonym w domu pomocy społecznej, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym, zakładzie karnym, szkole wojskowej lub innej szkole, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie, bądź na dziecko z tytułu rozpoczęcia rocznego przygotowania przedszkolnego (zerówka).

USTAWA „ZA ŻYCIEM”

Jest to ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin. Jednorazowe świadczenie przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu, opiekunowi faktycznemu dziecka bez względu na dochód. Świadczenie to przysługuje z tytułu urodzenia się żywego dziecka posiadającego zaświadczenie potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu wystawione przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego posiadającego specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii. Jednorazowe świadczenie przysługuje, jeżeli kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu.

ASYSTENT RODZINY

Asystent rodziny towarzyszy rodzinie przez pewien czas, udziela niezbędnego wsparcia, pomaga wprowadzać zmiany w myśleniu i zachowaniu. Wszystko to ma na celu dostosowanie środowiska rodzinnego do prawidłowego rozwoju dzieci i zapewnieniu im niezbędnego bezpieczeństwa.

Zadaniami asystenta rodziny są:

- prowadzenie poradnictwa i edukacji dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej oraz udzielenia informacji na temat pomocy świadczonej przez właściwe instytucje rządowe, samorządowe i organizacje pozarządowe,
- udzielenie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, a dokładnie w znalezieniu pracy, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny,
- sporządzenie planu pracy z rodziną we współpracy z zespołem interdyscyplinarnym,
- monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- sporządzanie na wniosek Sądu opinii o rodzinie i jej członkach,
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Od stycznia 2017 roku zgodnie z ustawą z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2019 r. poz. 473 z późn. zm.) kobieta w ciąży i jej rodzina, w której przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko; kobiety, które otrzymały informacje o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu; kobiety, których dziecko zmarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych, a także kobiety, które po porodzie nie oddadzą dzieci do domu dziecka, mają prawo do skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny. Zgodnie z przepisami rodzina jest uprawniona do porad w zakresie:

- przezwyciężenia trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka,
- wsparcia psychologicznego,
- pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych,
- dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej.

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim zatrudnia jednego asystenta rodziny. W poniższej tabeli przedstawiono informację o liczbie rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny w latach 2015 – 2019. W analizowanych latach liczba ta ulegała zmianom, ostatecznie w porównaniu z rokiem 2015 odnotowano wzrost o 5 rodzin.

Tabela 26. Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	3	13	7	7	8

Źródło: Dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

KARTA DUŻEJ RODZINY

Karta Dużej Rodziny to rządowy program finansowany ze środków budżetu państwa, skierowany do rodzin mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci, niezależnie od tego jakim dochodem dysponuje rodzina. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Karta Dużej Rodziny przyznawana jest bezpłatnie, przy czym wyjątek stanowi wydanie duplikatu oraz wydanie karty w formie elektronicznej, w przypadku gdy: członkowi rodziny wielodzietnej, na jego wniosek, wydana już została wyłącznie karta tradycyjna i następnie członek rodziny wielodzietnej wnioskuję o kartę elektroniczną albo członkowi rodziny wielodzietnej, na jego wniosek, udostępniona już została karta elektroniczna i następnie członek rodziny wielodzietnej wnioskuję o wydanie karty tradycyjnej.

Na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński realizowany jest program Karta Dużej Rodziny – Karty wydawane są w Miejsko - Gminny Ośrodku Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim po złożeniu odpowiedniego formularza.

PIECZA ZASTĘPCZA

Obowiązująca od dnia 1 stycznia 2012 r. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 821) reguluje kwestie związane z pomocą dziecku i rodzinie przez państwo i samorządy. Na terenie miasta i gminy systematycznie opracowywany i wdrażany jest na kolejne lata Gminny Program Wspierania Rodziny. Ostatnim uchwalonym jest Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Mieście i Gminie Radzyń Chełmiński na lata 2020-2022 przyjęty uchwałą nr XIX/157/20 przez Radę Miejską Radzyna Chełmińskiego z dnia 29 czerwca 2020 r.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych to zespół planowanych działań mających na celu przywrócić rodzinie zdolności do wypełnienia tych funkcji. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych organ wykonawczy miasta i gminy zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny;
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- pomocy w integracji rodziny;

- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wsparcie następuje za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej oraz instytucjonalnej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia Sądu. Objęcie dziecka pieczą zastępczą następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletniości. Osoba, która osiągnęła pełnoletniość przebywająca w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej może pozostać w pieczy za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej lub dyrektora placówki, nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia. Osoba ta musi spełniać określone warunki:

- kontynuuje naukę szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, na uczelni, u pracodawcy,
- legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i kontynuuje naukę w szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, na uczelni, na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Dziecko pozbawione w części lub w całości opieki rodzicielskiej może być umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Na terenie miasta i gminy nie funkcjonuje żadna placówka opiekuńczo-wychowawcza ani dom dziecka.

3.2.6. Uzależnienia

Uzależnienie to odczuwalny przez osobę przymus zażywania określonych środków, które mogą powodować skutki niebezpieczne dla zdrowia lub życia.

Przyczyny uzależnień mogą być:

- psychospołeczne – zaburzone oddziaływanie środowiska rodzinnego i szkolno-wychowawczego, czego przyczyną są różnorodne niepowodzenia w życiu (w sferze zawodowej lub osobistej), co w konsekwencji może doprowadzić do wycofania się jednostki w świat iluzji,
- biopsychiczne – zaburzenia emocjonalne i związana z nimi podatność na uzależnienia, zaburzony rozwój osobowości, nadpobudliwość psychiczna,
- kulturowe – potrzeba odniesienia sukcesu, zbyt mała ilość rozrywek, brak atrakcyjnych zajęć, brak celów i perspektyw, ogólna dostępność środków odurzających, sprzeciw wobec obowiązujących i społecznie akceptowanych systemów norm i wartości.

Najczęściej występującymi uzależnieniami jest alkoholizm i narkomania. Nadużywanie alkoholu, czy sięganie po narkotyki jest bardzo poważnym problemem społecznym, który prowadzi do wzrostu przemocy w rodzinie i przestępczości. Efektem tego może być także izolacja społeczna i problemy finansowe. Niestety te uzależnienia zbierają swoje żniwo wśród młodzieży i dzieci, które zafascynowane panującą modą sięgają po używki. Przeciwdziałanie więc temu zjawisku musi opierać się na współpracy wielu instytucji.

Na przestrzeni analizowanego okresu liczba rodzin otrzymująca pomoc z powodu uzależnień od alkoholu zwiększyła się o 2 rodziny. Uzależnienie alkoholowe jest dużo bardziej powszechnym problemem od uzależnienia od narkotyków wśród rodzin na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński, ponieważ w tym samym okresie tylko w roku 2016 odnotowano jedną rodzinę, której zostało udzielone wsparcie z powodu uzależnień od narkotyków.

Tabela 27. Liczba beneficjentów pomocy MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu uzależnień od alkoholu i narkotyków w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Alkoholizm					
Liczba rodzin	16	23	22	25	18
Narkomania					
Liczba rodzin	0	1	0	0	0

Źródło: Dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

Oprócz najczęściej spotykanych uzależnień, czyli alkoholu i narkotyków, można spotkać się także z innymi, którymi są:

- uzależnienie od dopalaczy, które wykazują działania psychoaktywne, a co za tym idzie, wywołują w organizmie stan odurzenia, euforii oraz bardzo często spotykane halucynacje. Niestety dostęp do tej substancji jest prosty i nawet można je zakupić przez Internet. Do negatywnych skutków stosowania dopalaczy należą: bóle głowy, bóle w klatce piersiowej, zaburzenia rytmu serca, bezsenność, problemy z koncentracją, stany lękowe, które w konsekwencji mogą zakończyć się samobójstwem. Leczenie tego uzależnienia wiąże się z ukończeniem programu terapeutycznego i abstynencją, co więcej osoba chora powinna uczestniczyć w tzw. grupach wsparcia.
- uzależnienie od komputera i gier komputerowych, podczas którego osoby (zwłaszcza dzieci i młodzież) wykazują ciągłą potrzebę używania komputera, zwłaszcza do grania w wszelkiego rodzaju gry komputerowe. Bardzo poważnym skutkiem tego jest często nieodróżnianie świata rzeczywistego od fikcji. W ich życiu można również dostrzec problemy społeczne, somatyczne czy psychologiczne, czyli m.in. bardzo widoczne zaniedbywanie obowiązków szkolnych i domowych, zanik więzi rodzinnych czy osłabiona siła wrażliwości moralnej.

- uzależnienie od hazardu, jego znakiem rozpoznawalnym jest nadmierne i regularne uprawianie gier hazardowych. Sytuacja ta prowadzi do zaniedbywania życia społecznego i rodzinnego, a także izolacja osoby, która cierpi na tę przypadłość. Gracz czuje konieczność, by zaspokoić swoją potrzebę w trybie natychmiastowym, co prowadzi do aktów przemocy i przestępstw, których przyczyną jest wewnętrzny przymus zdobycia środków finansowych z przeznaczeniem na gry hazardowe.

Na terenie miasta i gminy, co roku sporządzany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Narkomanii oraz Innych Uzależnień. Aktualnie obowiązującym jest przyjęty na rok 2021, Uchwałą Nr XXIV/204/20 Rady Miejskiej Radzyna Chełmińskiego z dnia 21 grudnia 2020 roku.

Celem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Narkomanii oraz Innych Uzależnień jest:

- kształtowanie właściwych postaw wobec picia alkoholu, używania narkotyków oraz podejmowania innych zachowań ryzykownych szczególnie przez dzieci i młodzież,
- ograniczanie popytu i podaży środków psychoaktywnych,
- redukcja szkód zdrowotnych i społecznych związanych z używaniem środków
- psychoaktywnych oraz przeciwdziałanie innego rodzaju uzależnieniom,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

W rozwiązywanie problemów w zakresie uzależnień na terenie miasta i gminy zaangażowane są: Urząd Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński, Jednostki organizacyjne Urzędu Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Radzynie Chełmińskim, Zespół Interdyscyplinarny ds. Rozwiązywania Problemów Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Radzynie Chełmińskim, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radzynie Chełmiński, Szkoły, Placówki oświatowo – wychowawcze i opiekuńczo – wychowawcze, organizacje pozarządowe, Komenda Miejska Policji w Grudziądzu, Sąd Rejonowy w Wąbrzeźnie (w tym Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej) .

Na terenie miasta i gminy działa Punkt informacyjno – konsultacyjny ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, w którym prowadzone są konsultacje mające na celu wstępne ustalenie problemu potrzeb pacjenta, przedstawiana jest oferta leczenia oraz osoby uzależnione kierowane są także na konsultacje psychologiczne. W punkcie tym zatrudniony jest konsultant ds. uzależnień oraz psycholog.

Osoby z problemem nadużywania substancji psychoaktywnych kierowane są również na rozmowy do terapeuty ds. uzależnień.

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące wsparcia w rozwiązywaniu problemu uzależnienia alkoholowego na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński. W latach 2015 – 2019 spadła liczba osób wobec których zastosowano czynności w zakresie poddania się leczeniu w placówce ds. uzależnienia od alkoholu. Liczba udzielonych osób korzystających z porad dotyczących problemu alkoholowego ulegała zmianom, tak jak liczba udzielonych porad i liczba uczestników programów profilaktycznych.

Tabela 28. Działania prowadzone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, w stosunku, do których GKRPA podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia od alkoholu	12	14	14	6	7
Liczba osób, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	12	14	10	6	6
Liczba osób z problemem alkoholowym, którym udzielono porad w punkcie konsultacyjno - informacyjnym	51	31	39	16	25
Liczba porad udzielonych osobom z problemem alkoholowym w punkcie konsultacyjno - informacyjnym	150	31	56	120	180
Liczba uczestników programu z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowanej do dzieci i młodzieży	210	203	204	265	134

Źródło: Dane ze Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

3.2.7. Bezdomność

Osoba bezdomna to osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie miasta i gminy oraz niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

W poniższej tabeli przedstawiono jak kształtowała się liczba bezdomnych wśród mieszkańców miasta i gminy w latach 2015 – 2020.

Tabela 29. Liczba bezdomnych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób bezdomnych, w tym:	6	2	4	2	4	4
kobiety	0	0	0	0	0	0
mężczyźni	6	2	4	2	4	4

Źródło: Dane MGOPS w Radzynie Chełmińskim

Osoby bezdomne kierowane są do schroniska dla osób bezdomnych. W kolejnej tabeli przedstawiono natomiast liczbę bezdomnych, którym MGOPS udzielił wsparcie w latach 2015-2019.

Tabela 30. Beneficjenci pomocy MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu bezdomności

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	6	2	4	2	4

Źródło: Dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

3.2.8. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie lub skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste, powodując cierpienie i szkody. Najczęstszymi przyczynami przemocy są: destrukcja podstawowych funkcji rodziny i konflikty rodzinne. Ponadto zjawiskiem często towarzyszącym przemocy w rodzinie jest alkoholizm i narkomania. Ofiarami są zazwyczaj kobiety, dzieci, osoby starsze, rzadziej mężczyźni. Wyróżniamy następujące podstawowe formy przemocy:

- fizyczna – zaliczamy do niej zachowania agresywne, o różnym stopniu nasilenia, odnoszące się do ciała, np. wymierzanie policzków, kopanie itp.,
- seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych (gwałt)
- psychiczna – słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby, ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu itp.,
- ekonomiczna – celowe niszczenie czyjejś własności, pozbawianie jej środków do życia czy też stwarzanie warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby, np.: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, przeglądanie dokumentów, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek „na wspólne konto”, itp.

Z naukowego punktu widzenia istnieją dwa rodzaje przemocy:

- przemoc gorąca – charakteryzuje się agresją fizyczną i słowną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych oprawcy;

— przemoc chłodna – pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina najczęściej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię „wyższych celów” np. konsekwentnego wychowywania dziecka.

Źródło: <http://www.niebieskalinia.info/>; <https://www.ms.gov.pl/>

W poniższej tabeli zaprezentowano informacje dotyczące przemocy domowej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński. W latach 2015 – 2019 liczba ofiar przemocy ulegała niewielkim zmianom, tak jak liczba sprawców. W 2020 roku wśród ofiar przemocy znalazło się 11 kobiet oraz 2 dzieci, a sprawcami byli mężczyźni.

Tabela 31. Dane dotyczące przemocy domowej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2020

Wyszczególnienie		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ofiar przemocy domowej	ogółem	13	18	12	14	14	13
	kobiety	13	17	12	13	14	11
	mężczyźni	0	0	0	0	0	0
	dzieci	0	1	0	0	0	2
Liczba sprawców przemocy domowej	ogółem	13	18	12	14	14	13
	kobiety	0	1	0	0	0	0
	mężczyźni	13	17	12	14	14	13
	dzieci	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane od Zespołu Interdyscyplinarnego przy Urzędzie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński

W latach 2015 – 2019 z powodu przemocy w rodzinie na terenie miasta i gminy wspartych, było kilkanaście rodzin. Zjawisko przemocy w rodzinie jest problemem występującym znacznie częściej niż wskazują na to oficjalne statystyki. Niejednokrotnie doświadczenie przemocy, którą stosują bliskie osoby, oddziałuje na mechanizmy psychologiczne, które to powodują, że osoby dotknięte przemocą usprawiedliwiają sprawców. Wynika z tego, że przyjęte statystyki niestety nie oddają rzeczywistej skali problemu. Przemoc w rodzinie bardzo często nazywa się problemem tzw. czterech ścian, ponadto jest procesem chronicznym i najczęściej bagatelizowanym przez osoby, które dotyka. Należy zaznaczyć, że przemoc ze strony osób bliskich często związana jest z brakiem poszukiwania pomocy na zewnątrz i usprawiedliwianiem sprawców.

Tabela 32. Beneficjenci pomocy MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu przemocy w rodzinie w latach 2015 - 2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	14	16	11	14	14

Źródło: Dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej MGOPS w Radzynie Chełmińskim

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie objęte są pomocą psychologiczną, terapeutyczną. Ponadto udzielane są im bezpłatne porady prawne.

Z osobami dotkniętymi przemocą współpracuje Zespół Interdyscyplinary w skład którego wchodzi policjanci, pracownicy socjalni, kuratorzy, pielęgniarka środowiska, prokurator, kurator zawodowy, pedagog szkolny.

ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY

Zgodnie z art 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.), zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1507, 1622, 1690, 1818 i 2473) lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277), chyba, że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

Osoby z miasta i gminy, które doświadczają przemocy, mogą zgłosić się do Zespołu Interdyscyplinarnego, którego celem jest koordynowanie systemu przeciwdziałania przemocy domowej na obszarze miasta i gminy.

W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, pracownicy oświaty, ochrony zdrowia oraz również kuratorzy sądowi i prokurator. Zespół interdyscyplinary realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie takie jak m.in.

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

W celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie realizowane są spotkania grup roboczych. W ramach spotkań grup roboczych realizowane są zadania: opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie; monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy; dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

USTAWA ANTYPRZEMOCOWA

Z dniem 30 listopada 2020 roku weszła w życie nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r. poz. 956) tzw. „ustawa antyprzemocowa”. Jedną z głównych zmian jest przyznanie funkcjonariuszom policji i Żandarmerii Wojskowej uprawnienia do wydawania wobec sprawcy przemocy nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się do jego bezpośredniego otoczenia. Funkcjonariusz ma prawo je wykorzystać zarówno w przypadku skierowania go bezpośrednio na interwencję do osoby stosującej przemoc domową, jak i w sytuacji, gdy pozyska informacje o niepokojących zdarzeniach od jej ofiary. Do tej pory prawo takie posiadał jedynie prokurator oraz sąd, co prowadziło do sytuacji, że od zgłoszenia popełnienia przestępstwa przemocy w rodzinie do momentu opuszczenia mieszkania przez sprawcę mijało nawet kilka tygodni, w ciągu których sprawca nadal mieszkał razem z ofiarami.

NIEBIESKA KARTA

„Niebieska Karta” jest dokumentem służbowym wypełnianym przez m.in. funkcjonariusza policji, ośrodki pomocy społecznej, oświatę, gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych czy też ochronę zdrowia w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie. Z racji tego że osoby będące ofiarami przemocy domowej są często zastraszane pod naciskiem sprawcy i odmawiają podawania jakichkolwiek informacji przeciw swojemu oprawcy, podejmowanie interwencji w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty” nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Bardzo istotnym faktem jest to, że nie ma możliwości wycofania ani zmiany informacji zawartych w Karcie, nawet na wniosek osoby pokrzywdzonej. „Niebieska Karta” służy dokumentowaniu faktów związanych z przemocą w danej rodzinie i ocenie zagrożenia dalszą przemocą. Może ona stanowić również silny dowód w sprawach sądowych. Założenie karty nie jest złożeniem zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa oraz nie stanowi podstawy do wszczęcia postępowania karnego. „Niebieska Karta” jest informacją, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy oraz pozwala na uruchomienie dalszych procedur w celu ochrony ofiar przemocy domowej w danej rodzinie.

3.2.9. Przestępczość

Policja jest organem ścigania, który stoi na straży porządku i bezpieczeństwa. Jest to uzbrojona oraz umundurowana formacja służąca obywatelom, podlegająca ministrowi właściwemu ds. wewnętrznych. Jej głównym celem jest ochrona zdrowia i życia mieszkańców państwa. Również władze Miasta i Gminy są zobowiązane zapewniać obywatelom bezpieczeństwo.

Obszar miasta i gminy Radzyń Chełmiński podlega pod Posterunek Policji w Radzynie Chełmińskim. W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące bezpieczeństwa publicznego na terenie miasta i gminy w latach 2015-2020.

Tabela 33. Bezpieczeństwo publiczne na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2020

Wyszczególnienie		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba interwencji domowych		43	90	112	115	77	67
Liczba przestępstw	ogółem	44	34	40	48	30	41
	kradzież rzeczy obcej	4	4	2	2	4	4
	kradzież z włamaniem	3	0	3	2	1	2
	rozboje	0	0	0	0	0	0
	bójki i pobicia	1	1	1	0	0	0
	uszczerbek na zdrowiu	3	1	1	2	1	1

Źródło: Dane z Posterunku Policji w Radzynie Chełmińskim

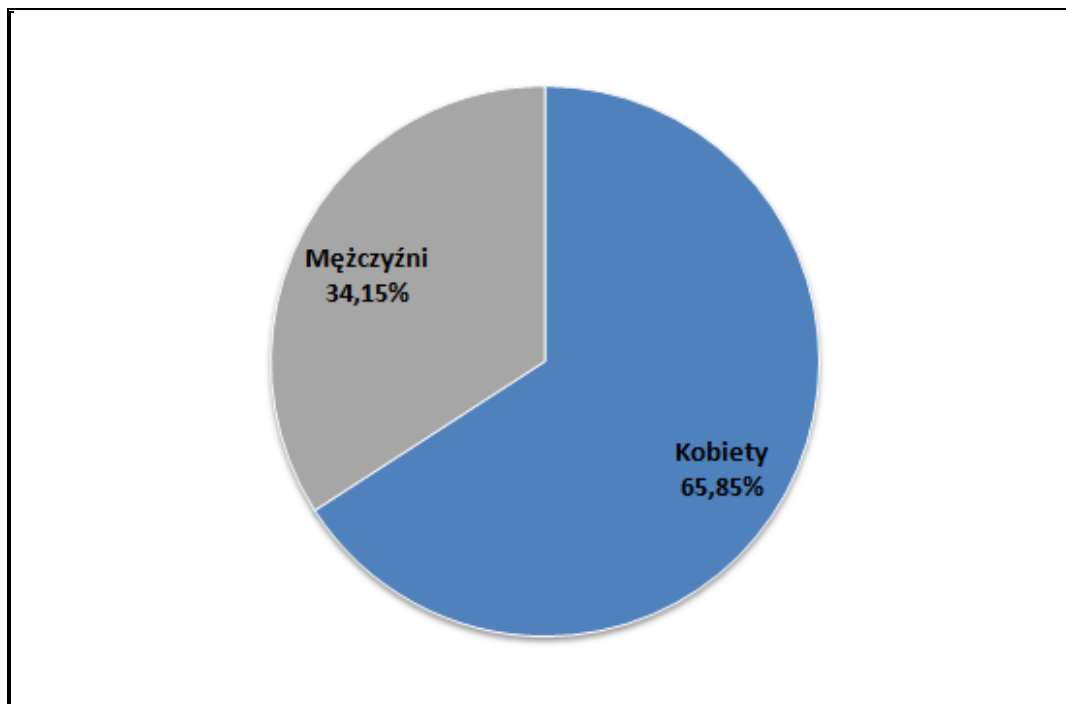
W oparciu o dane zawarte w powyższej tabeli zauważalny jest wzrost w analizowanych latach interwencji domowych policji, aż o 55,81%. Liczba przestępstw ulegała wahaniom, najwięcej przestępstw zostało popełnionych w roku 2018.

3.3. Wyniki badania ankietowego

W celu opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński na lata 2021-2026*, na terenie miasta i gminy przeprowadzono badanie ankietowe mające na celu rozpoznanie najczęściej występujących według opinii mieszkańców, problemów społecznych oraz kierunków działań prowadzących do ich rozwiązania. Formularz ankietowy składał się z 13 pytań, w tym 12 pytań zamkniętych oraz jednego pytania otwartego. Ankietowani wyrazili swoją opinię również na temat sytuacji społecznej mieszkańców miasta i gminy. Pytania dotyczyły dostępu do ochrony zdrowia, ubóstwa, niepełnosprawności, osób starszych, bezpieczeństwa oraz uzależnień.

Ankietę wypełniło 83 respondentów. Większość z nich stanowiły kobiety, których udział w ogólnej liczbie badanych wyniósł 65,85%, zaś udział mężczyzn wyniósł 34,15%.

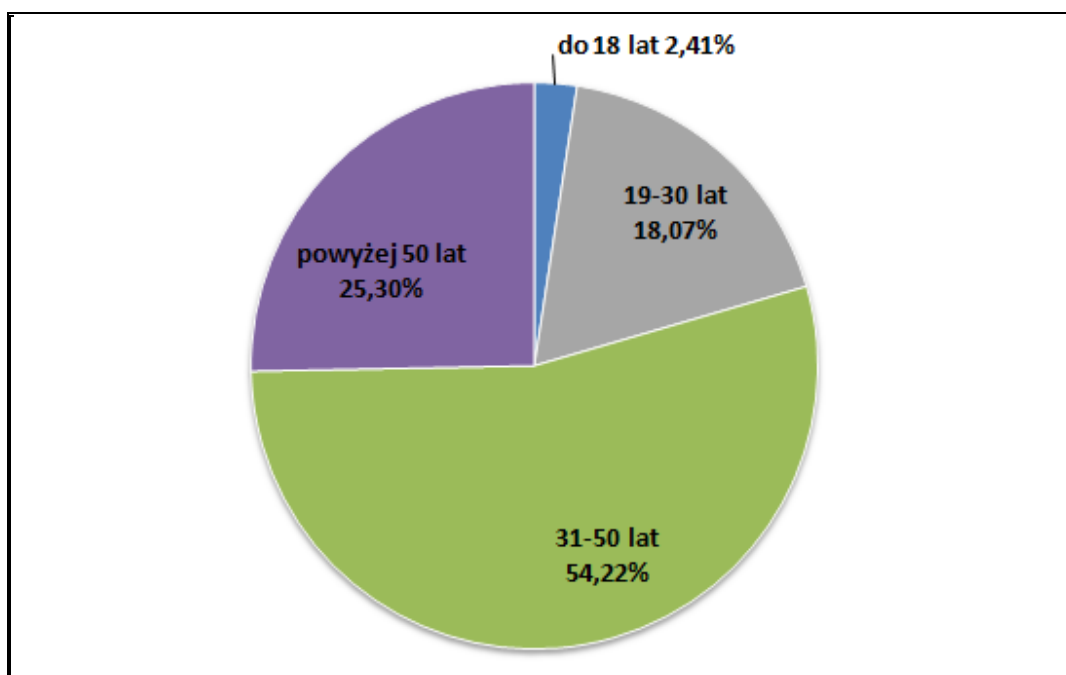
Wykres 2. Ankietowani według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Największy odsetek ankietowanych stanowiły osoby powyżej w przedziale wiekowym 31-50 lat (54,22%), kolejną grupą były osoby powyżej 50 roku życia (25,30%), a następnie osoby w przedziale wiekowym 19-30 (18,07%). Osoby poniżej 18 roku życia stanowiły niewielki odsetek (2,41%) wśród respondentów.

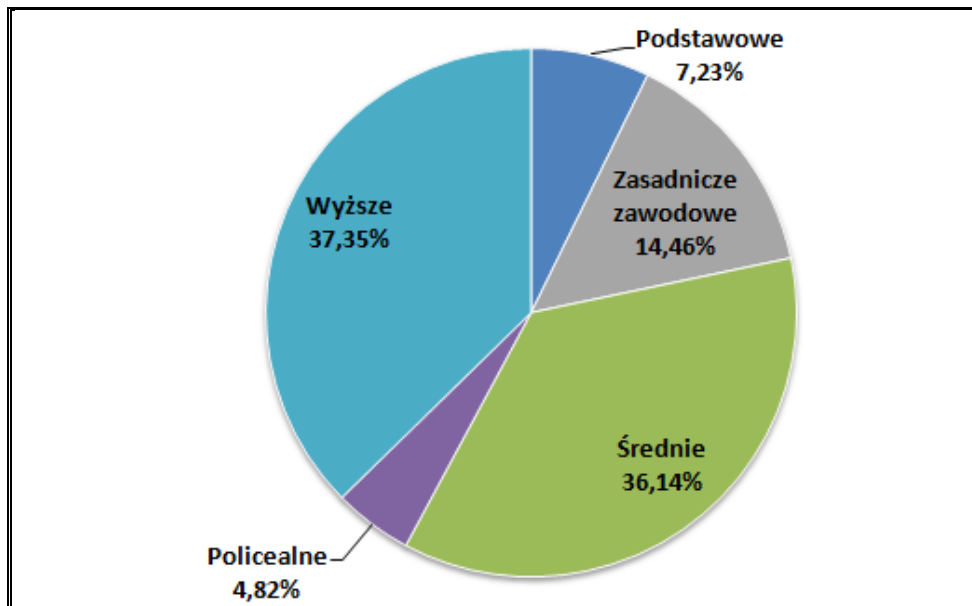
Wykres 3. Ankietowani według wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Największą część respondentów stanowiły osoby z wyższym (37,35%) oraz średnim (36,14%). Kolejnym ankietowanymi były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (14,36%), podstawowym (7,23%) oraz najmniej policealnym (4,82%)

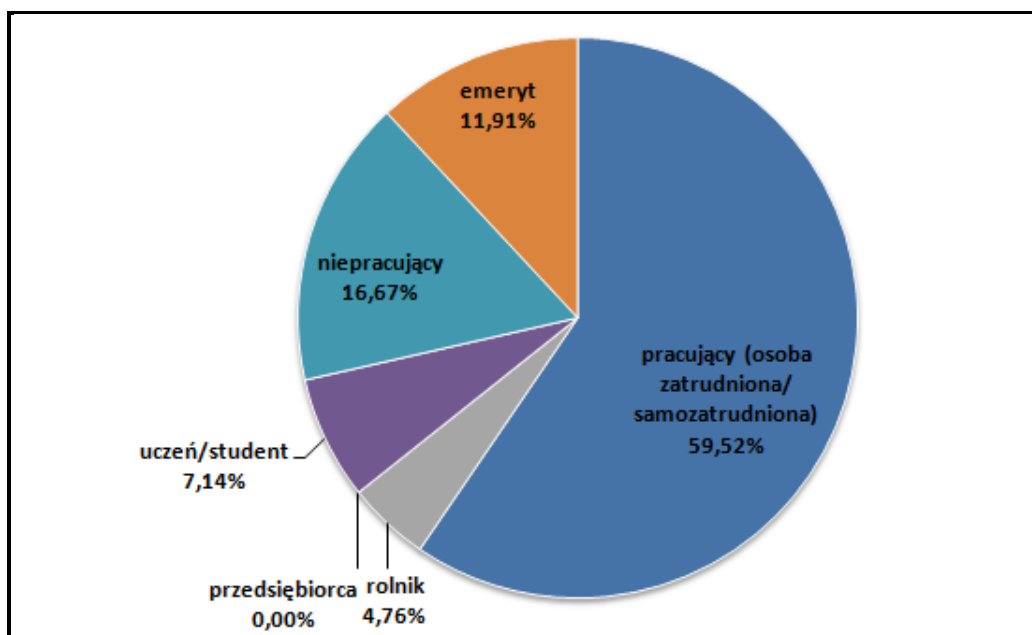
Wykres 4. Ankietowani według poziomu wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Największy odsetek ankietowanych stanowiły osoby pracujące (59,92%). Mniej licznymi grupami były osoby niepracujące (16,67%), emeryci (11,91%), uczniowie/studenci (7,14%), rolnicy (4,76%). W badaniu nie wzięli udział przedsiębiorcy.

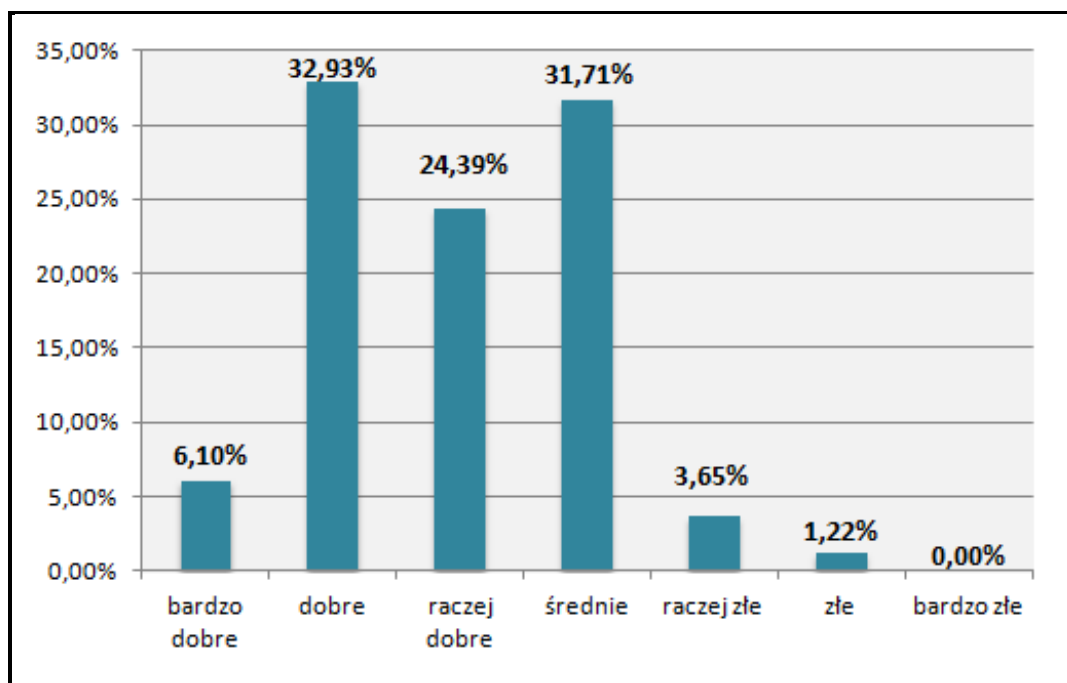
Wykres 5. Ankietowani według statusu zawodowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Większość ankietowanych stwierdziła, że warunki życia na terenie miasta i gminy są dobre (32,93%) lub średnie (31,71%). 6,10% respondentów wskazała, że są bardzo dobre, 23,87%, a 24,39%, że raczej dobre. Odsetek negatywnych odpowiedzi był niewielki, gdyż 3,65% osób stwierdziło, że warunki są raczej złe, a 1,22%, że są złe. Żaden z ankietowanych nie zaznaczył odpowiedzi, że warunki życia na obszarze miasta i gminy są bardzo złe.

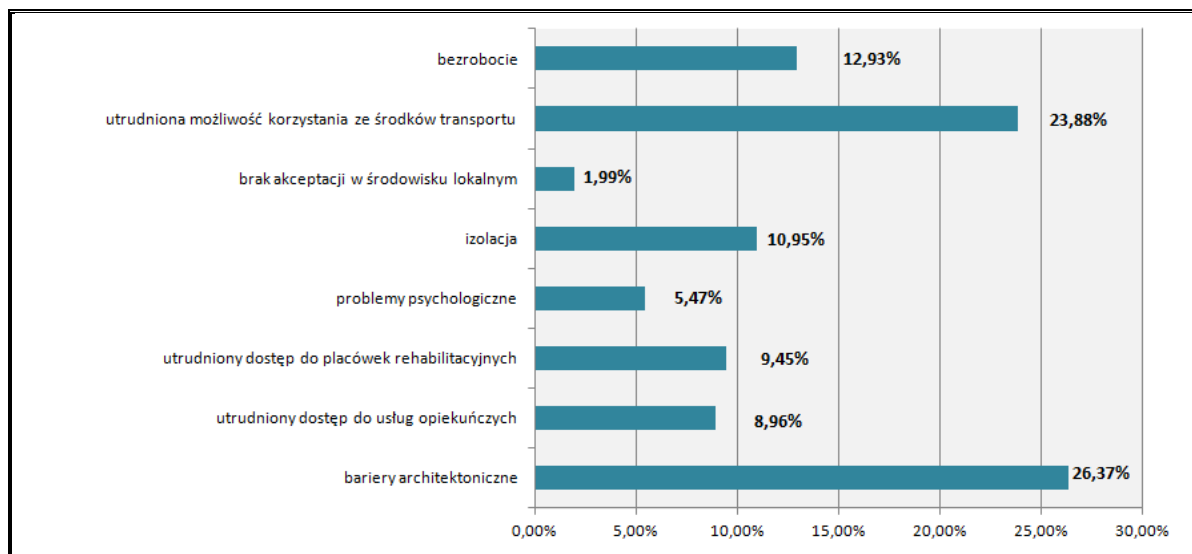
Wykres 6. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Zdaniem największej liczby ankietowanych najczęstszym problemem społecznym, na które napotyka się w swoim życiu codziennym osoby niepełnosprawne na terenie miasta i gminy są istniejące bariery architektoniczne oraz utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu. Respondenci wskazywali również w znacznej mierze na takie odpowiedzi, jak bezrobocie, izolacja, utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych, utrudniony dostęp do usług opiekuńczych. Wśród innych odpowiedzi respondenci zauważyli również problemy psychologiczne oraz brak akceptacji w środowisku lokalnym. Reasumując, niezbędne jest prowadzenie na terenie miasta i gminy działań w zakresie niwelacji barier, z jakimi na co dzień spotykają się osoby z niepełnosprawnościami i skierowanie dla nich pomocy w celu poprawy ich sytuacji życiowej.

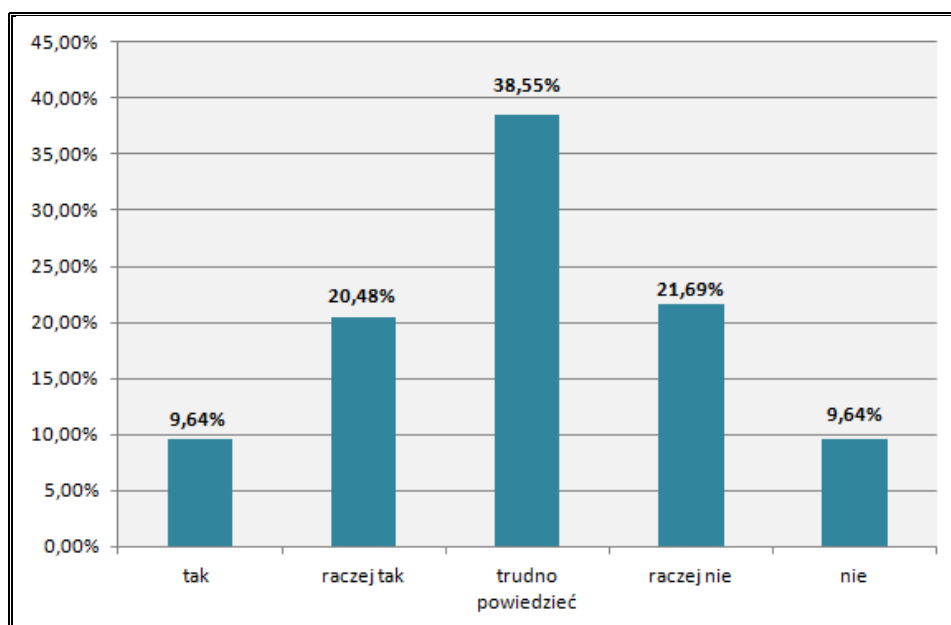
Wykres 7. Problemy społeczne najczęściej spotykające niepełnosprawnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Pomimo wskazania w poprzednim pytaniu barier, na jakie napotykają się osoby niepełnosprawne, to duża część respondentów (38,55%) nie potrafiła jednoznacznie stwierdzić i ocenić wystarczalność kierowanej oferty pomocy dla osób niepełnosprawnych. 9,64% pytanym stwierdziło, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest wystarczająca, a 20,48% - raczej wystarczająca. Przeciwnego zdania było 21,69% ankietowanych, dla których oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest raczej nie wystarczająca oraz 9,64%, którzy odpowiedzieli, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest nie wystarczająca.

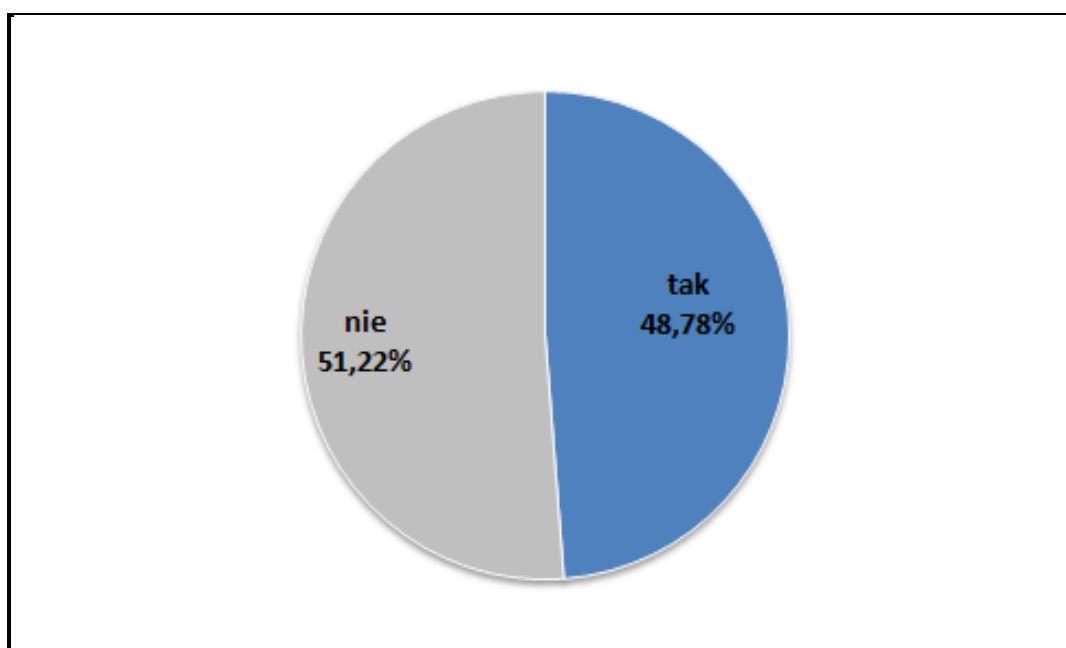
Wykres 8. Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest wystarczająca?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Zdania w zakresie dostępu do placówek opieki zdrowotnej na terenie miasta i gminy były podzielone wśród mieszkańców. Negatywnie na ten temat wypowiedziało się 51,22%. Przeciwnego zdania było pozostałe 48,78% pytanym. Osoby wypowiadające się negatywnie, argumentowały to przede wszystkim brakiem odpowiedniej ilości placówek i poradni specjalistycznych (m.in. bark okulisty, laryngologa, fizjoterapeuty, ortopedy, rehabilitanta, psychologa). Ponadto wskazywano również na brak placówek dziecięcych oraz DPS i DDP.

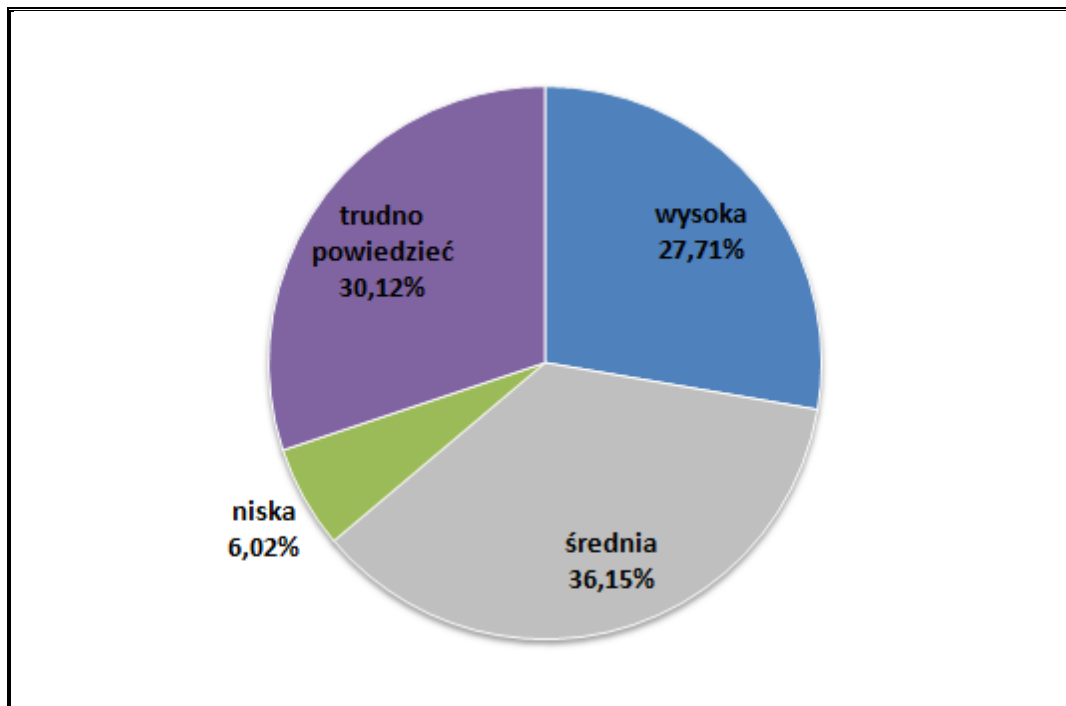
Wykres 9. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie miasta i gminy jest wystarczający?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Najwięcej respondentów określiło, iż skala problemu uzależnienia na terenie miasta i gminy jest średnia (36,15%). Duża część ankietowanych (30,12%) nie potrafiła określić jak wysoki jest problem uzależnień na terenie miasta i gminy. 27,71% osób wskazało, że na terenie miasta i gminy występuje wysokim poziom zagrożenia uzależnieniami, a jedynie 6,02% wskazało na niski poziom.

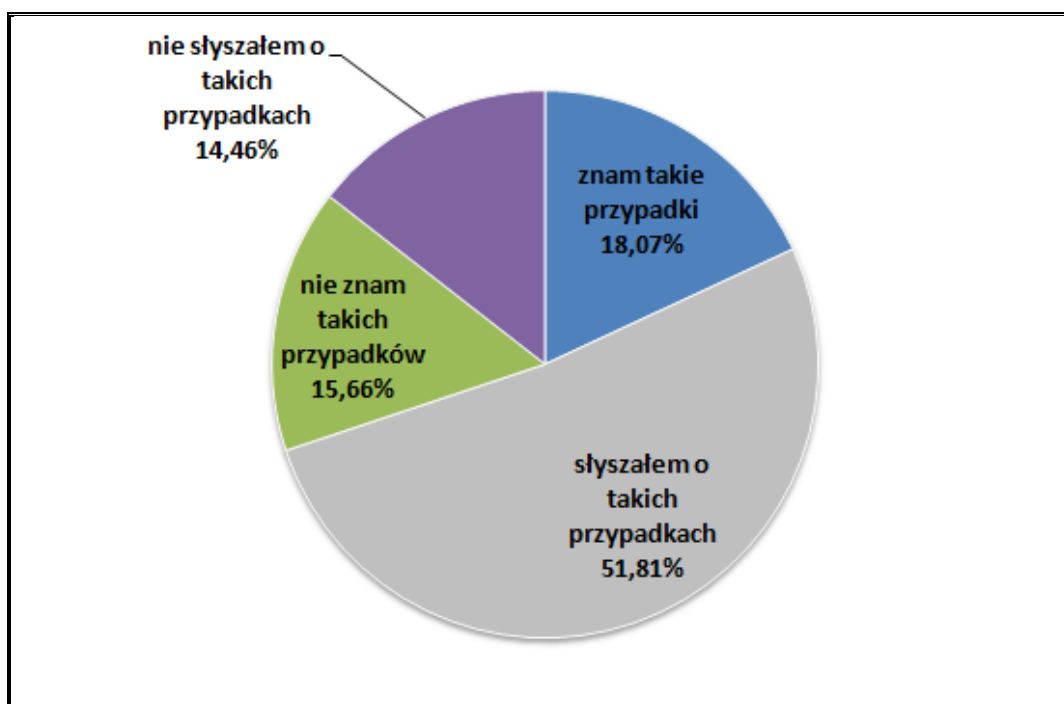
Wykres 10. Skala problemu uzależnień na terenie miasta i gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Kolejne pytanie w kwestionariuszu dotyczyło problemów przemocy domowej na terenie miasta i gminy. Poziom wiedzy na temat takich przypadków był zróżnicowany wśród ankietowych. Największa część respondentów, tj. 51,81% wskazała, że słyszała o takich przypadkach, a 18,07%, że zna takie przypadki. Łączni odsetek osób, która spotkała się z problemem przemocy domowej wynosiła, aż 69,88%. Z pozostałej części 15,66% wskazała, że nie zna takich przypadków, a 14,46%, że nie słyszała nawet o takich przypadkach.

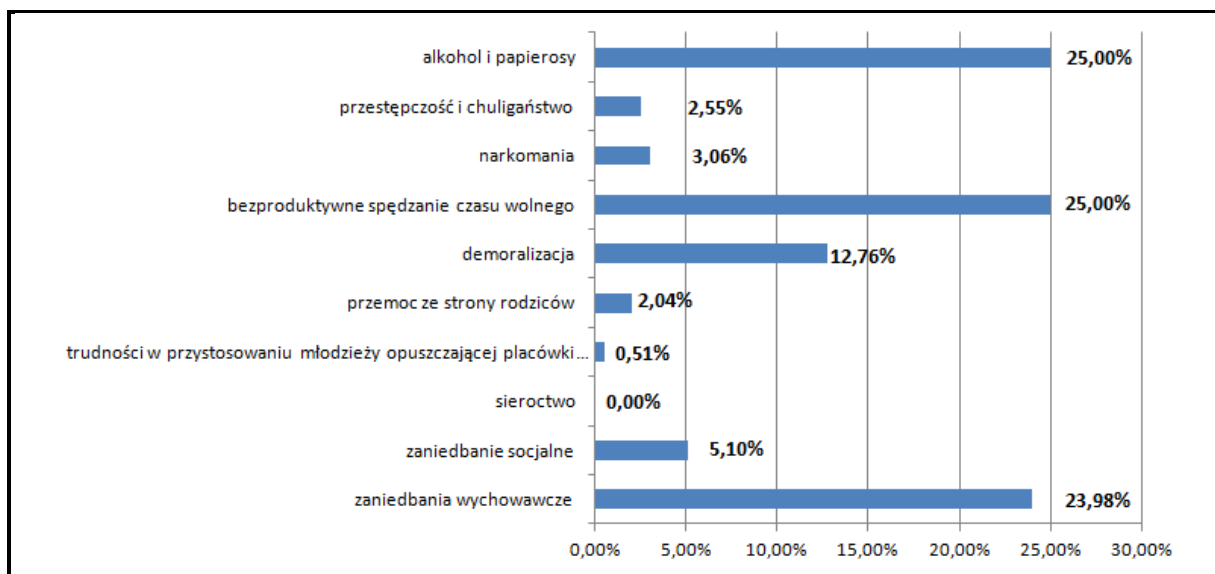
Wykres 11. Zjawisko przemocy domowej na terenie miasta i gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Wśród dzieci i młodzieży najbardziej dostrzeganym przez ankietowanych negatywnym problemem jest bezproduktywne spędzanie wolnego czasu oraz spożywanie alkoholu i palenie papierosów. Spora część osób wskazała również na zaniedbania wychowawcze. Pozostałymi zjawiskami dostrzeganymi przez respondentów, ale w mniejszym stopniu są demoralizacja, zaniedbanie socjalne (niedożywienie, zła higien). Natomiast najrzadszymi wymiennymi odpowiedziami były: narkomania, przestępczość i chuligaństwo, przemoc ze strony rodziców, trudności w przystosowaniu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze.

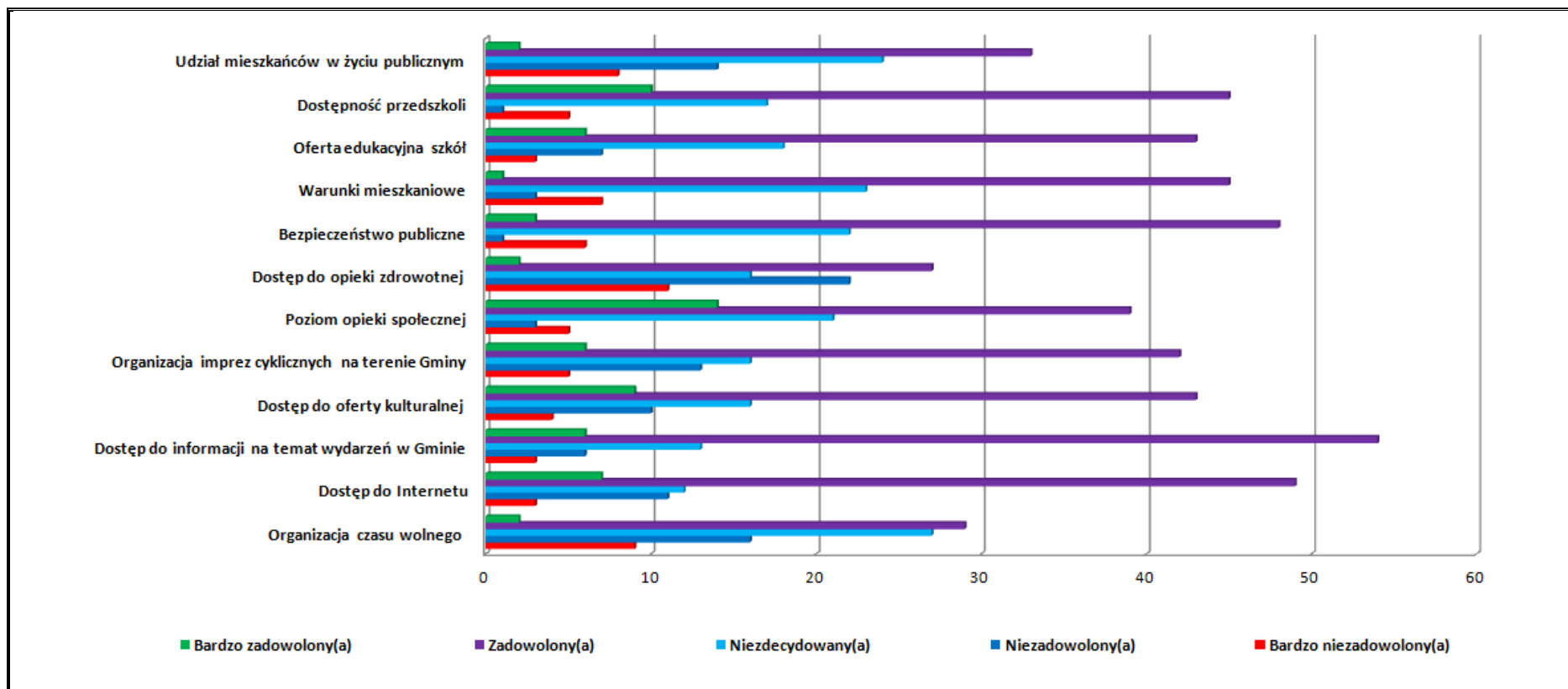
Wykres 12. Najczęściej dostrzegane negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

Na pytania dotyczące poszczególnych kwestii wpływających na jakość życia mieszkańców na terenie miasta i gminy, wyłączając osoby niezdecydowane, ankietowani wypowiedzieli się na ogół bardziej pozytywnie. Najbardziej byli zadowoleni z dostępu do informacji na temat wydarzeń na terenie miasta i gminy, dostęp do Internetu, dostępność przedszkoli. Największy poziom niezadowolenia dotyczy przede wszystkim dostępu do opieki zdrowotnej.

Wykres 13. Zadowolenie ankietowanych z obecnych warunków życia na terenie miasta i gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński

W ostatnim pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wskazanie działań, które ich zdaniem będą przeciwdziałać negatywnym zjawiskom występującym na terenie miasta i gminy.

W zakresie wsparcia ubogich respondenci wskazali przede wszystkim na:

- organizację nowych miejsc pracy, organizację robót publicznych, prac interwencyjnych,
- pomoc w znalezieniu pracy, pomoc dla przedsiębiorców w tworzeniu miejsc pracy,
- aktywizację zawodową, edukacyjną, organizację kursów,
- zapewnienie pomocy terapeutycznej.

W zakresie poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnością respondenci wskazali przede wszystkim na:

- niwelację barier architektonicznych przy budynkach użyteczności publicznej oraz przestrzeniach publicznych, sklepach (budowa podjazdów, likwidacja krawężników przy przejściach dla pieszych)
- zapewnienie lepszego dostępu do rehabilitacji i ośrodków terapeutycznych,
- zapewnienie wsparcia psychicznego, towarzystwa, integracja,
- organizacja warsztatów terapii zajęciowej,
- organizacja miejsc, stanowisk pracy.

W zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia respondenci wskazali przede wszystkim na:

- zatrudnienie większej liczby lekarzy specjalistów,
- poprawienie dostępności do lekarzy (skrócenie czasu oczekiwania na wizyty, skrócenie kolejek do specjalistów),
- zapewnienie lepszego dostępu, środków transportu publicznego w celu dojazdu do placówek zdrowotnych,
- poprawa obsługi pacjentów oraz organizacji pracy ośrodka.

W zakresie działań na rzecz osób starszych respondenci wskazali przede wszystkim na:

- utworzenie Klubu Seniora, świetlicy środowiskowej,
- pomoc w codziennych potrzebach (robienie zakupów, sprzątanie),
- utworzenie Dziennego Domu Pomocy Społecznej, Środowiskowego Domu Samopomocy,
- zwiększenie zakresu usług opiekuńczych oraz zatrudnianie opiekunki,
- pomoc w dostępie i dotarciu do lekarzy,
- organizacja spotkań, imprez kulturalnych, integracja wielopokoleniowa.

W zakresie działań wpływających na bezpieczeństwo respondenci wskazali przede wszystkim na:

- większą liczbę patroli policyjnych,
- rozbudowę monitoringu na terenie miasta i gminy,
- budowę ścieżek rowerowych,
- organizacja kampanii z w kierunku eliminowania stresu, agresji,
- organizacja pogadank, spotkań z policją.

Do pozostałych działań wpływających na poprawę jakości życia na terenie miasta i gminy, ankietowani wskazali zwiększenie liczby połączeń autobusowych, remonty dróg, zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańcom (animacja lokalny, koła zainteresowań, warsztaty), budowa nowych obiektów publicznych (kina, kawiarni, basenu).

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najczęściej stosowanych i najprostszych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trengths (silne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse) oraz **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **SZANSE** – zewnętrzne zjawiska i tendencje, które mają miejsce w otoczeniu, a odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące niekorzystne zjawiska.
- **ZAGROŻENIA** – wszystkie zewnętrzne zjawiska uznawane jako bariery dla rozwoju Miasta i Gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być przy planowaniu podejmowanych działań.
- **MOCNE STRONY** – zalety wynikające z uwarunkowań wewnętrznych Miasta i Gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają je spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę, jak i być zasługą lokalnej społeczności.
- **SŁABE STRONY** – stanowią konsekwencję ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całego Miasta i Gminy, jak i jej części.

Prawidłowa diagnoza poszczególnych okoliczności pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Z uwagi na zagadnienie przygotowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabeli przedstawiającej analizę SWOT zredukowano do kwestii mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 34. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> — funkcjonowanie MGOPS, który umożliwia mieszkańcom pokonanie trudnych sytuacji życiowych, rozwiązanie problemów, okazuje wsparcie, zaspokaja podstawowe potrzeby oraz udziela pomocy psychologicznej dla osób i rodzin, które tego potrzebują; — zaangażowanie pracowników MGOPS; — spadek liczby osób bezrobotnych na terenie miasta i gminy; — funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego, GKRPA; — spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej; — funkcjonowanie wielu programów pomocy, — wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków; — podejmowanie istotnych ze społecznego punktu widzenia przedsięwzięć inwestycyjnych; — pozyskiwanie przez Miasto i Gminę środków pozabudżetowych; — współpraca MGOPS z Powiatowym Urzędem Pracy; — Działalność Stowarzyszeń i Organizacji Pozarządowych na terenie miasta i gminy na rzecz lokalnej społeczności; — działalność Centrum Integracji Społecznej w Szumiłowie. 	<ul style="list-style-type: none"> — rosnąca udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym – narastający problem starzenia się społeczeństwa; — ujemny przyrost naturalny oraz saldo migracji w ciągu ostatnich lat; — występowanie barier architektonicznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych dóbr i usług; — występowanie zjawiska osamotnienia wśród osób starszych; — brak instytucjonalnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych i starszych, takich, jak Środowiskowe Domy Samopomocy, Dzielne Domy Pomocy Społecznej, placówek wsparcia dziennego; — problem z dostępem do lekarzy specjalistów, — niewystarczający dostęp do placówek rehabilitacyjnych, — niska aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> — utrzymanie się pozytywnych tendencji dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; — dotacje ze środków zewnętrznych; — nowe możliwości udzielenia pomocy osobom potrzebującym; — wzrost jakości usług w zakresie pomocy społecznej; — efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej oraz koordynacja tych działań; — kontynuacja i realizacja nowych projektów socjalnych we współpracy z organizacjami pozarządowymi; — rosnąca aktywność i poziom integracji mieszkańców w wyniku realizowanych projektów, — rozwój instytucji pomocowych oraz zwiększenie świadomości uczniów i mieszkańców na temat ich istnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> — starzenie się społeczeństwa; — migracja społeczeństwa do większych miast; — bierność osób objętych pomocą społeczną i nasilanie się postaw roszczeniowych; — brak współpracy w kontekście pomocy społecznej między gminami; — konkurencja między gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji; — wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych w przypadku braku objęcia ich działaniami w tej kwestii; — izolowanie się osób starszych, — zjawisko „dziedziczenia bezrobocia” i wyuczonej bezradności.

Źródło: Opracowanie własne

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza obejmuje informacje o zasobach, potrzebach, problemach danej społeczności lokalnej, które:

- są wynikiem analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach,
- biorą pod uwagę tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w którym będzie realizowana Strategia, czyli lata 2021-2026.

4.1. Prognoza demograficzna

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie Prognozy liczby ludności dla gmin i danych zawartych dla Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński, która została opracowana przez GUS, prognozuje się, że w latach 2021-2026 przyrost naturalny będzie dodatni.

Tabela 35. Prognoza przyrostu naturalnego dla miasta i gminy Radzyń Chełmiński do roku 2026

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2021	48	44	4
2022	48	44	4
2023	47	44	3
2024	47	43	4
2025	46	43	3
2026	48	44	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2026 roku, liczba osób napływających, jak i odpływających będzie maleć. Prognozuje się, że saldo migracji wewnętrznych w dalszym ciągu będzie przyjmowało wartości ujemne.

Tabela 36. Prognoza salda migracji wewnętrznych dla miasta i gminy Radzyń Chełmiński do roku 2026

Lata	Napływy	Odpływy	Saldo migracji
2021	55	78	-23
2022	54	77	-23
2023	54	75	-21
2024	53	74	-21
2025	52	73	-21
2026	51	72	-21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA LUDNOŚCI

W kolejnej tabeli przedstawiono prognozę liczbę ludności miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2021-2026. W badanym okresie zaobserwować będzie można spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także w wieku produkcyjnym. Rosnąć natomiast będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Liczba ludności wg prognoz w 2026 roku w stosunku do roku 2021 spadnie o 2,29%.

Tabela 37. Prognoza liczby ludności miasta i gminy Radzyń Chełmiński w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2026 roku

Lata	Liczba ludności			
	Ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
2021	4 627	884	2 888	855
2022	4 605	891	2 844	870
2023	4 584	888	2 805	891
2024	4 564	875	2 775	914
2025	4 543	868	2 742	933
2026	4 521	854	2 721	946

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

4.2. Prognoza zmian

Przewiduje się, że konsekwencją realizacji działań ujętych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński* będzie wzrost zaufania mieszkańców, w tym beneficjentów pomocy społecznej w stosunku do placówek pomocowych oraz zmniejszenie obszarów, w których występują problemy społeczne, szczegółowo określone w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

Tabela 38. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie miasta i gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> — spadek liczby osób bezrobotnych poprzez wzrost aktywizacji zawodowej, — poprawa dostępu do usług świadczonych przez PUP, — zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, — wzrost kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie.
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> — spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej w wyniku ubóstwa, — poprawa warunków życia mieszkańców miasta i gminy i spadek liczby rodzin ubogich, — zapewnienie odpowiednich warunków egzystencyjnych osobom i rodzinom potrzebującym, — zwiększenie dostępu do rynku pracy, — rozszerzenie działań w formie pracy socjalnej.

Problem społeczny	Prognoza zmian
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> — zapewnienie udziału osobom niepełnosprawnym w wydarzeniach współorganizowanych przez OPS, — zwiększenie szans osób niepełnosprawnych poprzez reintegrację zawodową i społeczną, — powstawanie kolejnych organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych, — podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych w miejscach publicznych, — pobudzenie zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, — zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, — zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> — wzrost liczby zrealizowanych programów profilaktycznych dotyczących uzależnień, — rozwój specjalistycznego poradnictwa, — zwiększenie dostępności do poradnictwa w zakresie uzależnień, — zmniejszenie liczby osób uzależnionych.
Problemy osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> — poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych, — wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, — rozwijanie środowiskowych form opieki dla osób niesamodzielnych, zależnych, — wzrost liczby osób zatrudnionych przez OPS sprawujących opiekę nad osobami starszymi, — rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.
Przemoc w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> — rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie, — zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą,
Bezdomność	<ul style="list-style-type: none"> — spadek liczby osób narażonych na bezdomność z powodu bezrobocia, ubóstwa poprzez działania na rzecz pobudzania aktywności zawodowej i rozwoju kwalifikacji, — spadek liczby osób bezdomnych.
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> — prowadzenie kampanii informacyjnych propagujących odpowiedzialne rodzicielstwo, — realizacja projektów mających na celu ochronę życia rodzin oraz rozwój specjalistycznego dla nich wsparcia, — poprawa akcesu do specjalistycznego poradnictwa w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych, — spadek liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, — spadek liczby rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, — tworzenie nowych miejsc spotkań rodzin w społeczności lokalnej,

Źródło: Opracowanie własne

5. Wizja rozwoju społecznego i cele strategiczne

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych:

„MIASTO I GMINA RADZYŃ CHEŁMIŃSKI ZAPEWNIAJĄCE DOBRĄ JAKOŚĆ I WARUNKI ŻYCIA DLA MIESZKAŃCÓW, POPRZEZ DZIAŁANIA SPOŁECZNE Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU, UBÓSTWU, PRZEMOCY W RODZINIE, BEZDOMNOŚCI ORAZ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, OSÓB UZALEŻNIONYCH, OSÓB STARSZYCH ORAZ MAJĄCYCH PROBLEMY W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH”

Przedstawiona wyżej wizja rozwoju społecznego dotyczy wszystkich mieszkańców miasta i gminy Radzyń Chełmiński dotkniętych problemami społecznymi. Jest to nawiązanie do kwestii problemowych zawartych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński lata 2021-2026*.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników MGOPS oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, wytypowano **następujące obszary priorytetowe:**

1. Bezrobocie;
2. Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
3. Niepełnosprawność;
4. Uzależnienie od alkoholu i narkotyków;
5. Problemy osób starszych;
6. Przemoc w rodzinie;
7. Bezdomność;
8. Wsparcie rodzin w życiu codziennym..

Dla każdego z ww. obszarów priorytetowych wyznaczono **cele strategiczne**, które ułatwią realizację wizji rozwoju.

Tabela 39. Cele strategiczne SRPS

L.p.	OBSZAR PRIORYTETOWY	CELE STRATEGICZNE
1.	Osoby bezrobotne	Cel strategiczny 1. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.
2.	Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Cel strategiczny 2. Zapewnienie pomocy osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.
3.	Osoby niepełnosprawne	Cel strategiczny 3. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.
4.	Uzależnienie od alkoholu i narkotyków	Cel strategiczny 4. Zahamowanie zjawiska uzależnień wszelkiego rodzaju oraz łagodzenie ich skutków
5.	Osoby starsze	Cel strategiczny 5. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.
6.	Przemoc w rodzinie	Cel strategiczny 6. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy
7.	Bezdomność	Cel strategiczny 7. Wspieranie i pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością
8.	Wsparcie rodzin w życiu codziennym	Cel strategiczny 8. Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji

Źródło: Opracowanie własne

6. Kierunki niezbędnych działań

W celu urzeczywistnienia założeń Strategii, niezbędne jest wskazanie zasadniczych działań w ramach skonkretyzowanych celów strategicznych. Owe działania wyrażono w postaci celów operacyjnych.

Tabela 40. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Kierunki działań
Cel strategiczny 1. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.	<ul style="list-style-type: none"> — Rozwój aktywności zawodowej osób bezrobotnych, — Dostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do rynku pracy poprzez prowadzenie szkoleń.
Cel strategiczny 2. Zapewnienie pomocy osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.	<ul style="list-style-type: none"> — Udzielanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom potrzebującym, — Weryfikacja rzeczywistych potrzeb osób ubogich, — Kreowanie oraz realizacja programów dotyczących pomocy osobom ubogim, — Podnoszenie kompetencji osób ubogich w celu aktywizacji zawodowej.
Cel strategiczny 3. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	<ul style="list-style-type: none"> — Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi, — Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, — Udzielanie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.

Cel strategiczny	Kierunki działań
Cel strategiczny 4. Zahamowanie zjawiska uzależnień wszelkiego rodzaju oraz łagodzenie ich skutków	<ul style="list-style-type: none"> — Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień, — Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i innych używek, — Wspomaganie działalności instytucji i stowarzyszeń działających na rzecz osób uzależnionych.
Cel strategiczny 5. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.	<ul style="list-style-type: none"> — Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych oraz wolontariatu na rzecz pomocy seniorom, — Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych.
Cel strategiczny 6. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy	<ul style="list-style-type: none"> — Stworzenie jednolitego systemu wsparcia, — Podnoszenie poziomu kompetencji przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy.
Cel strategiczny 7. Wspieranie i pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością	<ul style="list-style-type: none"> — Zaspokajanie niezbędnych potrzeb bytowych osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, — Zapobieganie dalszemu rozwojowi problemu bezdomności.
Cel strategiczny 8. Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji	<ul style="list-style-type: none"> — Wspieranie rodziny w ponoszeniu kosztów utrzymania i wychowania dzieci w rodzinie, — Wsparcie rodziny w środowisku oraz pomoc rodzinom w przezwyciężeniu trudności opiekuńczo – wychowawczych, — Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin.

Źródło: Opracowanie własne

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński przyniesie:

- stałą i pełną diagnozę problemów społecznych i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem;
- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów, niż jednostki pomocy społecznej oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami;
- poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów w formie dla nich przyjaznej z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji;
- zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia;
- wzrost atrakcyjności miasta i gminy Radzyń Chełmiński jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia;
- wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego;

- wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej;
- poprawę dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych.

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizowanie założeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych należy do obowiązku władzy wykonawczej Miasta i Gminy, przy czym bezpośrednim realizatorem celów wskazanych w niniejszej Strategii jest Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim.

Programy i projekty muszą być analogiczne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, by zawierały się w strukturze celów strategicznych, zaś rezultaty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie wizji.

Skuteczne wdrożenie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński* będzie opierało się na poniżej przedstawionych założeniach. Konieczne jest wyznaczenie lidera, który będzie pracował nad komunikacją, motywacją i kształtem realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

1. Liderem i koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński.
2. Głównym partnerem w jej realizacji jest Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim.
3. Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w narzędzia, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów niniejszej Strategii.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z najważniejszych warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński* obejmują lata 2021-2026, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób stały zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu Miasta i Gminy finansowane z jej dochodów;

- środki przekazane Miastu i Gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszu krajowego;
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii

Proces monitoringu wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Wdrażanie Strategii będzie monitorowane na bieżąco w trakcie wykonywania merytorycznych obowiązków Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radzynie Chełmińskim. **Ocena stopnia realizacji Strategii będzie dokonywana corocznie, przy sprawozdaniu z działalności MGOPS.**

Wnioski i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii.

Realizacja niniejszej Strategii będzie monitorowana również w oparciu o założone wskaźniki obserwacji, w tym m.in.:

1. w obszarze społecznym:
 - struktura demograficzna mieszkańców;
 - przyrost naturalny;
 - saldo migracji;
 - liczba beneficjentów pomocy społecznej;
 - powody korzystania z pomocy;
 - formy udzielanej pomocy.
2. w obszarze gospodarczym:
 - liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych;
 - liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Ponadto monitorowana będzie liczba programów i projektów przyjętych do realizacji, a także ilość środków finansowych przeznaczonych na poszczególne działania zaplanowane w strategii.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy, Komisariatu Policji, PUP, ze sprawozdań MGOPS i GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych.

Monitorowanie umożliwi:

- ocenę wykonywania programów, osiągnięcia celów i realizacji zadań,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach.

Ewaluacja

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii, rozwiązywanie problemów.

Ewaluacji podlegać będzie:

- materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen;
- ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społecznoekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- ilościowych metod badawczych – pozwoli na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznania częstości występowania badanego zjawiska oraz określenia poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi;
- techniki: ankiety, zestawienie danych (np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług);
- narzędzia: tabele, wykresy, diagramy.

Tabela 41. Przykładowe wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźniki realizacji działania
<p>Cel strategiczny 1. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Rozwój aktywności zawodowej osób bezrobotnych, — Dostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do rynku pracy poprzez prowadzenie szkoleń. 	<ul style="list-style-type: none"> — liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu bezrobocia, — liczba osób skierowanych do prac społecznie użytecznych, — liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych, — liczba zrealizowanych projektów w zakresie ograniczenia zjawiska bezrobocia i wzrostu aktywności społeczno-zawodowej, — liczba mieszkańców, która wzięła udział w projektach.
<p>Cel strategiczny 2. Zapewnienie pomocy osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Udzielanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom potrzebującym, — Weryfikacja rzeczywistych potrzeb osób ubogich, — Kreowanie oraz realizacja programów dotyczących pomocy osobom ubogim, — Podnoszenie kompetencji osób ubogich w celu aktywizacji zawodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> — liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu ubóstwa, — liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne z powodu ubóstwa, — liczba zrealizowanych projektów na rzecz pomocy osobom ubogim lub wykluczonym społecznie, — liczba uczestników projektów na rzecz ograniczenia ubóstwa lub wykluczonym społecznie.
<p>Cel strategiczny 3. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi, — Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, — Udzielanie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą. 	<ul style="list-style-type: none"> — liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego, — liczba udzielonych porad psychologicznych, — liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach, — liczba rodzin z osobą niepełnosprawną, którym udzielono wsparcia finansowego, — wysokość udzielonego wsparcia finansowego, — liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w spotkaniach integracyjnych.
<p>Cel strategiczny 4. Zahamowanie zjawiska uzależnień wszelkiego rodzaju oraz łagodzenie ich skutków</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień, — Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i innych używek, — Wspomaganie działalności instytucji i stowarzyszeń działających na rzecz osób uzależnionych. 	<ul style="list-style-type: none"> — liczba przeprowadzonych działań profilaktycznych z zakresu uzależnienia alkoholowego, — liczba przeprowadzonych działań profilaktycznych z zakresu uzależnienia od narkotyków, — liczba osób uzależnionych od alkoholu, które skorzystały ze specjalistycznej pomocy terapeutycznej/ punktu konsultacyjnego, — liczba osób uzależnionych od narkotyków, które skorzystały ze specjalistycznej pomocy terapeutycznej / punktu konsultacyjnego, — liczba udzielonych porad, — liczba rodzin, w których istnieje problem uzależnienia od alkoholu/ narkotyków.

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźniki realizacji działania
<p>Cel strategiczny 5. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych oraz wolontariatu na rzecz pomocy seniorom, — Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> — liczba osób zatrudnionych przez OPS sprawujących opiekę nad osobami starszymi, — liczba wolontariuszy zajmujących się osobami starszymi, — liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób starszych, — liczba osób starszych objęta bezpośrednią pomocą w ramach projektów, — liczba spotkań integracyjnych.
<p>Cel strategiczny 6. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Stworzenie jednolitego systemu wsparcia, — Podnoszenie poziomu kompetencji przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> — liczba interwencji policyjnych z powodu przemocy w rodzinie, — liczba założonych „Niebieskich Kart”, — liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały ze wsparcia.
<p>Cel strategiczny 7. Wspieranie i pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Zaspokajanie niezbędnych potrzeb bytowych osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, — Zapobieganie dalszemu rozwojowi problemu bezdomności. 	<ul style="list-style-type: none"> — liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne, niepieniężne, — liczba osób objętych pomocą doraźną lub okresową w postaci jednego gorącego posiłku dziennie, — liczba osób bezdomnych skierowanych do schroniska, — liczba osób bezdomnych umieszczonych w noclegowniach i ogrzewalniach, — liczba umów zawarta ze schroniskami dla osób bezdomnych na świadczenie pomocy w formie schronienia.
<p>Cel strategiczny 8. Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Wspieranie rodziny w ponoszeniu kosztów utrzymania i wychowania dzieci w rodzinie, — Wsparcie rodziny w środowisku oraz pomoc rodzinom w przezwyciężeniu trudności opiekuńczo – wychowawczych, — Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin. 	<ul style="list-style-type: none"> — liczba rodzin pobierająca świadczenia rodzinne, — liczba rodzin pobierających świadczenie w ramach Programu Rodzina 500+, — liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi objętych pracą socjalną, — liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny.

Źródło: Opracowanie własne

OCENA RYZYKA

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poddany został analizie pod kątem zgodności przyjętych postanowień i sposobu ich realizacji. Kluczową okolicznością jest fakt wyznaczenia przez Strategię celów, wskazania działań dla poszczególnych obszarów wsparcia i interwencji, określenia wskaźników stopnia ich realizacji oraz szeroko zakrojony zakres konsultacji tego dokumentu dla wyeliminowania ryzyka sprzeczności z innymi strategicznymi ustaleniami i opracowaniami.

Ponadto przyjęcie tego dokumentu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze społecznej bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb. Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyko, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

9. Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej.

W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

W ramach wypracowanej Strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych, wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej, partnerskich

działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych.

Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Strategia będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców miasta i gminy Radzyń Chełmiński i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym.

Realizacja Strategii powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców miasta i gminy Radzyń Chełmiński, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Miasta i Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

10. Spis tabel i wykresów, rysunków

Tabela 1. Liczba mieszkańców na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński i z podziałem na płeć w latach 2015-2019	15
Tabela 2. Liczba ludności na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019 wg grup ekonomicznych	15
Tabela 3. Przyrost naturalny na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019	16
Tabela 4. Migracje wewnętrzne na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019 ..	16
Tabela 5. Struktura działalności gospodarczej według sektorów na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2020	17
Tabela 6. Podział i liczba podmiotów gospodarczych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński wg sekcji w latach 2015-2019	17
Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019 ..	19
Tabela 8. Liczba mieszkań komunalnych i socjalnych w zasobie Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński ..	20
Tabela 9. Opieka zdrowotna na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński	20
Tabela 10. Liczba uczniów na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński	21
Tabela 11. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019	22
Tabela 12. Średnie wyniki procentowe egzaminu gimnazjalnego [%] dla miasta i gminy Radzyń Chełmiński, powiatu grudziądzkiego oraz województwa kujawsko – pomorskiego	22
Tabela 13. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty [%] miasta i gminy Radzyń Chełmiński, powiatu grudziądzkiego oraz województwa kujawsko – pomorskiego w roku 2019 i 2020	24
Tabela 14. Działalność biblioteczna na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński	25
Tabela 15. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez MGOPS w Radzynie Chełmińskim na przestrzeni lat 2015-219	34
Tabela 16. Pomoc społeczna na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2019	35
Tabela 17. Bezrobocie na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 - 2020	39
Tabela 18. Liczba beneficjentów MGOPS w Radzynie Chełmińskim korzystających z pomocy z powodu bezrobocia	40
Tabela 19. Liczba beneficjentów objętych pomocą MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu ubóstwa	41
Tabela 20. Dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2019	42
Tabela 21. Liczba beneficjentów objętych pomocą MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu niepełnosprawności	43
Tabela 22. Liczba świadczeń dla beneficjentów objętych pomocą MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu niepełnosprawności	46
Tabela 23. Osoby starsze na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w 2019 roku	47
Tabela 24. Beneficjenci MGOPS w Radzynie Chełmińskim z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeby ochrony macierzyństwa	48
Tabela 25. Liczba beneficjentów korzystające ze świadczenia alimentacyjnego na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński	54
Tabela 26. Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2019	56
Tabela 27. Liczba beneficjentów pomocy MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu uzależnień od alkoholu i narkotyków w latach 2015-2020	59
Tabela 28. Działania prowadzone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2019	61
Tabela 29. Liczba bezdomnych na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński	62
Tabela 30. Beneficjenci pomocy MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu bezdomności	62
Tabela 31. Dane dotyczące przemocy domowej na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015 – 2020	63
Tabela 32. Beneficjenci pomocy MGOPS w Radzynie Chełmińskim z powodu przemocy w rodzinie w latach 2015 - 2019	63
Tabela 33. Bezpieczeństwo publiczne na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński w latach 2015-2020	66
Tabela 34. Analiza SWOT	78
Tabela 35. Prognoza przyrostu naturalnego dla miasta i gminy Radzyń Chełmiński do roku 2026	79
Tabela 36. Prognoza salda migracji wewnętrznych dla miasta i gminy Radzyń Chełmiński do roku 2026	79

Tabela 37. Prognoza liczby ludności miasta i gminy Radzyń Chełmiński w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2026 roku	80
Tabela 38. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie miasta i gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	80
Tabela 39. Cele strategiczne SRPS	83
Tabela 40. Kierunki niezbędnych działań.....	83
Tabela 41. Przykładowe wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań.....	88

Wykres 1. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w sektorze prywatnym w roku 2019 na terenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński.....	18
Wykres 2. Ankietowani według płci.....	67
Wykres 3. Ankietowani według wieku	67
Wykres 4. Ankietowani według poziomu wykształcenia	68
Wykres 5. Ankietowani według statusu zawodowego	68
Wykres 6. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców.....	69
Wykres 7. Problemy społeczne najczęściej spotykające niepełnosprawnych	70
Wykres 8. Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest wystarczająca?.....	70
Wykres 9. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy jest wystarczający?.....	71
Wykres 10. Skala problemu uzależnień na terenie miasta i gminy	72
Wykres 11. Zjawisko przemocy domowej na terenie miasta i gminy.....	73
Wykres 12. Najczęściej dostrzegane negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży	74
Wykres 13. Zadowolenie ankietowanych z obecnych warunków życia na terenie miasta i gminy	75

Rysunek 1. Położenie miasta i gminy Radzyń Chełmiński na tle województwa kujawsko - pomorskiego i powiatu grudziądzkiego	14
--	----